Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Vastine
13.2.2023

VN/34446/2022-TEM-38

VASTINE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 208/2022 VP)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen vastine liittyen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp) annettuihin lausuntoihin. Lausunnon hallintovaliokunnalle ovat antaneet sivistysvaliokunta (SiVL 26/2022 vp), työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyVL 17/2022 vp) sekä perustuslakivaliokunta (PeVL 92/2022 vp). Lisäksi asiantuntijalausunnon antoi 38 tahoa. Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu valiokuntien sekä muiden tahojen lausunnoissa esitetyistä huomioista seuraavaa. Lisäksi lausuntoihin sisältyy joitain muita huomioita, jotka työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan eivät edellytä täsmennyksiä tai lisäyksiä hallituksen esityksessä esitettyyn.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan annettavan uusi laki kotoutumisen edistämisestä (jatkossa *kotoutumislaki*) ja kumottavan saman niminen laki 1386/2010. Lisäksi esityksessä esitetään muutettavan yhdeksää muuta lakia. Lakiehdotusten esitetään tulevan voimaan 1.1.2025.

Laki kotoutumisen edistämisestä

Kotoutumispalveluiden kohderyhmä

Useat lausunnonantajat tukevat esityksen tavoitetta varmistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden (kuten kiintiöpakolaisten ja ilman huoltajaa maassa olevien alaikäisten) kotoutumisen tukeminen ja monialaisiin palvelutarpeisiin vastaaminen. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sekä sivistysvaliokunta pitävät myönteisenä, että esityksellä tuodaan kotoutumista edistävät palvelut aiempaa laajemman kohderyhmän saataville, kuten kotona lapsia hoitaville vanhemmille. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Lapsiasiavaltuutettu toteavat lausunnoissaan, että esitys huomioi kiitettävästi lapsen edun näkökulman kotoutumisen kokonaisuudessa ja kansainvälisten sopimusten tavoitteiden mukaisina.

Muutamat lausunnonantajat tuovat kuitenkin esiin myös työ- ja opiskeluperusteisesti muuttavat. SAK toteaa lausunnossaan, että se pitää suurena puutteena sitä, että koulutus- ja työperusteiset maahanmuuttajat jätetään kotoutumispalveluiden ulkopuolelle. SAK ehdottaa lausunnossaan, että myös työn perusteella muuttavien kieli- ja kotoutumiskoulutuksen tulee olla lakisääteistä ja siitä lisättäisiin kotouttamislakiin. Kuntoutussäätiö toteaa lausunnossaan, että vaikka työllisyysnäkökulma painottuu

esityksessä, jää siinä vähälle huomiolle työn ja opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneiden kotoutumisen tukeminen, mutta huomauttaa, että resurssien ollessa rajalliset, tuen tarjoamisessa pitää luonnollisesti tehdä valintoja tuettavien valinnassa. Kuntoutussäätiö pitää kuitenkin keskeisenä, että myös näitä henkilöitä tuetaan riittävästi esimerkiksi kielitaidon vahvistamisessa. Suomen Yrittäjät toteaa lausunnossaan, että uudistettu kotoutumislaki huomioi myös työperäisesti maahan muuttaneet ja heidän tarpeensa. On ratkaisevaa, että esimerkiksi huippuosaajien puolisot otetaan entistä paremmin mukaan kotoutumistoimenpiteisiin ja että heidän heterogeenisyytensä tunnistetaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kotoutumislaki koskee kaikkia, joilla on oleskelulupa, -oikeus tai –kortti ja että tietyt palvelut, kuten perustieto sekä matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta koskevat kaikkia maahanmuuttajia. Rahoituksen rajallisuuden vuoksi esimerkiksi kotoutumissuunnitelman kohderyhmissä on painotettu ensisijaisesti niitä kohderyhmiä, joilla on arvioitu olevan tarve kokonaisvaltaisemmalle, yksilölliselle ohjaukselle. Myös työn ja opiskelun perusteella muuttaville voidaan tehdä kotoutumissuunnitelma ja sen mukainen ohjaus palveluihin, mikäli henkilön arvioidaan tarvitsevan kotoutumissuunnitelmaa. Työn perusteella muuttavien on mahdollista osallistua esimerkiksi vapaan sivistystyön kotoutumista edistävään koulutukseen, jonka tarjontaa on kehitetty viime vuosina huomioiden erityisesti aiemmin kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle jääneiden ryhmien tarpeet. Koulutusten osallistujamaksut ovat yleisesti arvioiden kohtuuhintaisia tai maksuttomia, mikäli koulutus sisältyy osallistujalle laadittuun kotoutumissuunnitelmaan. Lisäksi TE-hallinnon ja työnantajien yhteishankintoina järjestetään Työpaikkasuomi/ruotsi –koulutuksia, joiden tarjonta on lisääntynyt viime vuosina, kun palvelun tunnettavuus on lisääntynyt työnantajien joukossa.

Viranomaisvastuut

Useimmissa lausunnoissa kannatettiin kunnan roolin vahvistamista kotoutumisen edistämisessä. Lisäksi yhdenvertaisuus kotoutumispalveluiden järjestämisestä eri kunnissa nousi esiin eri lausunnoissa. Esimerkiksi Oulun kaupunki toteaa lausunnossaan, että resursoinnissa tulisi huomioida, että tarjottavien palveluiden laatu ja saavutettavuus ovat yhdenvertaisia koko maassa alueesta riippumatta. Lausunnoissa tuotiin esiin kotoutumisen edistämisen monialaisuus ja kannatettiin viranomaisvastuiden selkeyttämistä. Itä-Uudenmaan poliisilaitos pitää hyvänä, että lailla vahvistettaisiin valtakunnallisen kotoutumisen suunnittelun ohella myös alueellista ja varsinkin paikallista suunnittelua. Suomen Kuntaliitto ei kannata työvoimapalvelu-uudistuksessa esitettyä sääntelyä, joka rajaisi kuntien järjestämistapoja myös kotoutumisen edistämisessä. Tampereen kaupungin lausunnon mukaan työvoimapalvelu-uudistuksen järjestämisvastuualueet kytkeytyvät erityisesti työikäisten kotoutuja-asiakkaiden palvelupolkuihin ja tästä syystä sekä työvoimapalvelu-uudistus, että kotoutumispalveluiden uudistus tulisi yhteen sovittaa, jotta kotoutumista edistävät palvelut tukisivat osaltaan maahanmuuttajien työllistymistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työvoimapalveluita koskeva sääntely liittyy esitykseen HE 207/2022 vp eikä työnhakijaksi rekisteröityneiden kotoutuja-asiakkaiden työvoimapalveluiden osalta esitetä poikettavan mainitun esityksen mukaisesta työvoimaviranomaista koskevasta sääntelystä. Kotoutumislakia koskevan lakiehdotuksen 3 §:ssä esitetään säädettävän, että työvoimaviranomainen vastaa työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneiden maahanmuuttajien osalta tietyistä kotoutumista edistävistä palveluista. Valittu säädöstekninen ratkaisu ehkäisee sen, että

kymmenissä pykälissä oltaisiin jouduttu säätämään erikseen työnhakijoiden ja muiden kotoutuja-asiakkaiden palveluista. Tavoitteena laissa on ehkäistä eriytyneitä palvelupolkuja ja lisätä myös työvoiman ulkopuolella olevien kotoutujien palveluiden työelämälähtöisyyttä. Lisäksi osa palveluista, kuten uusi monikielinen yhteiskuntaorientaatio, voitaisiin järjestää yhteisenä sekä työnhakijoille että muille kotoutuja-asiakkaille.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan huolena on se, kuinka kunta pystyy sille esitetyn toimivaltansa perusteella tosiasiallisesti suorittamaan sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulle tällä hetkellä kuuluvaa arviointia siitä, missä tilanteissa asiakas on ohjattava hyvinvointialueen palveluihin tai missä tilanteissa monialainen palvelutarpeen arviointi on tarpeen. Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaakin, että oikea-aikaiseen ja tarkoituksenmukaiseen ohjaukseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kotoutuja-asiakkaita koskee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskeva lainsäädäntö, jossa on säännöksiä esimerkiksi ohjauksesta sosiaalihuollon palveluihin. Voimassa olevassa kotoutumislaissa säädetään hyvinvointialueen tehtävistä kotoutumisen edistämisessä, ja esityksen mukaisessa 1. lakiehdotuksessa tehtäviä on pyritty selkeyttämään entisestään liittyen esimerkiksi monialaisiin kotoutumissuunnitelmiin.

Esitetyn kotoutumislain tavoitteena on vahvistaa kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisestä. Lakiesityksen 47 §:n mukaan kunta vastaisi kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamisesta tarvittaessa yhteistyössä esimerkiksi hyvinvointialueen kanssa siten, että yhteensovitettuja palveluja tarvitsevat kotoutuja-asiakkaat tunnistetaan ja heidän tarvitsemansa palvelukokonaisuudet määritellään. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) tehtävänä olisi lakiesityksen 55 §:n mukaan muun muassa kehittää kotoutumisen edistämistä alueellisesti ja tukea kuntia kotoutumisen edistämisessä. Esitetyn kotoutumislain 56 §:n mukaan ELY-keskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) tehtäväksi esitetään muun muassa kuntien ja muiden kotoutumisen toimijoiden tukeminen kotoutumislain mukaisten tehtävien toteuttamisessa. KEHA-keskus kannattaa alueellisten ja valtakunnallisten ratkaisujen luomista kaikkiin niihin tilanteisiin, joissa valtakunnallinen yhteistyö tuottaa paikallisia ratkaisuja paremman palvelun asiakkaan kannalta. Lakiesityksestä ei KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan ilmene, mikä taho päättää alueellisten tai valtakunnallisten ratkaisujen toteuttamisesta kotoutumisen edistämiseen. Epäselvää KEHA-keskuksen mukaan on myös, miten on tarkoitus sitouttaa itsehallinnollisia kuntia alueelliseen tai valtakunnalliseen yhteistyöhön. KEHA-keskuksen mukaan kotoutumislaki ei ota kantaa kuntien yhteistyön järjestämiseen kuten työvoimapalvelu-uudistus (HE 207/2022 vp), jossa esitetään, että kuntien yhteistyö palvelujen toteuttamisessa tapahtuu työllisyysalueiden ja valtakunnallisen työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan puitteissa. Esitettyyn kotoutumislakiin ei sisälly vastaavia rakenteita, joissa kunnat tekisivät yhteistyötä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kotoutumislakia koskevan esityksen mukaan työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisestä vastaisi työvoimapalveluita koskevan esityksen (HE 207/2022 vp) mukainen kunnan työvoimaviranomainen. Muiden kuin työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden osalta kunta päättäisi, mikä kunnan viranomainen vastaisi kotoutumisohjelman järjestämisestä. Kunnat voisivat myös päättää, järjestäisivätkö palveluita alueellisina tai valtakunnallisina toteutuksina. KEHA-keskuksen tehtävä olisi valtakunnallinen kotoutumisen edistämisen tukeminen esim. osaamista tai palvelumalleja kehittämällä Lisäksi KEHA-keskuksella olisi kotoutumisen seurantaan ja arviointiin sekä tietojärjestelmiin liittyviä tehtäviä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lakiehdotuksessa säädettäisiin kotoutumisohjelman minimivaatimuksista, mutta kunnilla olisi niiden lisäksi mahdollisuus tarjota tarvelähtöisesti maahanmuuttajille myös muita kotoutuja-asiakkaan työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä, kunnan järjestämisvastuulla olevia maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita sekä järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan taikka kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista tai osallistumista. Käytännössä palveluiden tarjonta tulisi vaihtelemaan kuntien ja niiden maahanmuuttajaväestön koon ja palvelutarpeen mukaan. Palveluiden järjestämiseen vaikuttaisi myös kuntien alueella toimivien oppilaitosten määrä. Kunnat voisivat tehdä myös keskenään yhteistyötä palveluiden järjestämisessä ja esimerkiksi monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämistä tukisivat alueelliset ja valtakunnalliset toteuttamismallit. Työvoimapalveluita kuitenkin järjestäisivät kunnat tai kuntien yhteistoiminta-alueet siten kuin työvoimapalvelu-uudistuksessa säädettäisiin. Lakiehdotuksen 8 §:ssä säädettäisiin kuntien yhteistyöstä, jonka mukaan kotoutumislaissa säädetyt tehtävät voitaisiin toteuttaa kuntalain (410/2025) mukaisesti mainitun lain 49 §:ssä tarkoitettuna kuntien välisenä yhteistyönä. Kunnalle säädetyt tehtävät voitaisiin toteuttaa myös työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lakiehdotuksen 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen toimesta. Pykälän tarkoituksena olisi mahdollistaa kunnille erilaiset yhteistyömallit, sillä eri kuntien tilanne vaihtelee merkittävästi niin väestömäärän kuin maahanmuuttaja- ja kotoutuja-asiakkaiden lukumäärän ja palvelutarpeen suhteen. Erityisesti pienen kunnan voisi olla haastavaa järjestää esimerkiksi yhteiskuntaorientaatiota tai kotoutumiskoulutusta, mikäli kunnassa asuisi vain yksittäisiä kotoutuja-asiakkaita, jolloin voisi olla kannattavampaa hankkia tai järjestää koulutus yhteistyössä muiden kuntien kanssa joko alueellisena, useamman alueen yhteisenä tai valtakunnallisena toteutuksena.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa esiin kuntien ja kotoutujien palvelutarpeiden erot ja pitää tärkeänä, että lainsäädännön vaikutuksia palvelukokonaisuuden toteuttamiseen seurataan. Espoon kaupunki esittää isoille ja pienille kunnille erilaisia velvoitteita ja rahoitusta kotoutumisen edistämisessä. Espoon mukaan erityisesti kotihoidon tukea saavien vanhempien palveluiden järjestämistä ei tulisi jättää yksin kuntien vastuulle. Vantaan ja Helsingin kaupungin mukaan uudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa sekä rahoituksessa tulisi huomioida myös pääkaupunkiseudun erityisyys, sillä suurin osa maahanmuutosta keskittyy pääkaupunkiseudun kuntiin. Turun kaupungin lausunnon mukaan resursseja maahanmuuttajavaltaisimmille kunnille on osoitettu erillisten valtionosuushakujen (Osaamiskeskus ja Talent) kautta ja jatkossa näistä luovuttaisiin. Turun kaupungin mukaan osa rahoituksesta annetaan kunnille valtionosuutena, joka mahdollisesti jaetaan kaikille kunnille, jolloin sen vaikuttavuus jää olemattomaksi eikä resursseja ole enää järjestää kotoutumisen toimenpiteitä niin kuin tähän asti. Tampereen kaupunki toteaa, että merkittävä osa vieraskielisyyskriteerin perusteella jaettavasta rahasta liittyy palveluihin, joita tällä hetkellä rahoitetaan ns. ylläpitoperiaatteella (erityisavustus) vain suurimmille kaupungeille. Tampereen mukaan, kun tämä raha jakautuu vieraskielisyyden perusteella kaikkiin Suomen kuntiin, vähenee rahoitus niistä kunnista, joihin rahoitus tällä hetkellä kohdentuu. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esitykseen sisältyy useita seurantavelvoitteita niin paikallis-, alue- kuin valtionhallinnon tasollekin. Rahoitusratkaisuissa on pyritty huomioimaan isompien kaupunkien maahanmuuttajien määrät, mutta myös pienempien kuntien mahdollisuudet kotoutumispalveluiden järjestämiseen. Valtionosuusjärjestelmän vieraskielisyyskriteerissä painottuu pääkaupunkiseutu ja muut suuremmat kaupun-

git, kun taas lakiesityksen 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaus kohdistuu myös pienempiin kuntiin, jotka vastaanottavat kyseisiä henkilöitä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa eduskunnan edellyttäneen, että kotoutumispalveluita on saatavilla myös muualla kuin kasvukeskuksissa. Kunnat voivat tehdä yhteistyötä kotoutumislain mukaisten tehtäviensä toteuttamisessa. KEHA-keskus ja ELY-keskukset tukevat kuntia kotoutumislain mukaan kotoutumisen edistämisessä. Kunnat voivat sopia esimerkiksi matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan järjestämisestä yksittäistä kuntaa laajemmalla alueella, mikä on usein myös taloudellisesti järkevää. Etenkin monissa keskuskaupungeissa toimii vakiintuneita ohjauksen toimipisteitä ja palvelumalleja, jotka kattavat useita kuntia. Työ- ja elinkeinoministeriö on tukenut valtion erityisavustuksilla kuntia ja kuntayhtymiä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisessä ja vakinaistamisessa ensimmäisen kerran vuoden 2020 talousarvion määrärahasta. Rahoitettavan kehittämistyön tavoitteena on ollut, että palveluita on tarjolla valtakunnallisesti ja yhdenvertaisesti maahanmuuton kannalta keskeisillä paikkakunnilla sekä verkostomaisen ja monikanavaisen toteutuksen kautta myös haja-asutusalueiden tarpeisiin. Monissa kunnissa maahanmuuttaneille suunnattuja ohjaus- ja neuvontapalveluita on kehitetty jo ennen valtion myöntämiä erityisavustuksia esimerkiksi ESR-rahoitteisissa hankkeissa. Osassa kunnista toimintaa oli myös jatkettu kunnan omalla budjettirahoituksella ennen valtion erityisavustusten myöntämistä. Valtionavustusta on myönnetty myös kuntien osaamiskeskustoimintaan. Valtionavustukset sopivat hyvin toiminnan kehittämiseen ja juurruttamiseen, mutta ei pysyvän toiminnan rahoitukseen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, Kuntoutussäätiö sekä Folktinget korostavat kolmannen sektorin ja järjestöjen roolia kotouttamisprosessissa. Folktingetin mukaan esityksessä ei ole riittävällä tavalla otettu huomioon sen vapaaseen sivistystyöhön ja kolmanteen sektoriin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia. Myös Monika-Naiset liitto toteaa lausunnossaan, että kumppanuuksien rakentaminen ja järjestöjen mukaan ottaminen ohjaus- ja neuvontatoiminnan toteuttamiseen on tärkeää. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen mukaan toimiva yhteistyö kunnan ja paikallisten järjestöjen kanssa luo puitteet sille, että eri viranomaisten palveluista voidaan rakentaa maahanmuuttajien yksilöllisiä tarpeita vastaavia palvelukokonaisuuksia ja edistää hyviä väestösuhteita. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kolmannen sektorin rooli kotoutumisen edistämisessä on merkittävä. Esityksessä ehdotetaan, että kunnan kotoutumisohjelma voi sisältää järjestötoimintaa, kolmas sektori voi osallistua kotoutumisen edistämisen suunnitteluun paikallistasolla ja että kotoutumissuunnitelmalla ohjattaisiin maahanmuuttajia aiempaa systemaattisemmin järjestötoimintaan. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, ettei järjestöjen rahoituksesta säädetä kotoutumislailla. Erilaisilla kotoutumista edistävillä hankkeilla on rahoitettu myös kolmannen sektorin toimintaa ja EU:n ESR ja AMIF-rahoitusta on suunnattu merkittävästi juuri järjestöjen tekemään kotoutumistyöhön.

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelut

Uudenmaan TE-toimiston ja Espoon kaupungin mukaan kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen on haasteellista. Vapaa Sivistystyö ry katsoo, ettei esitetty kotoutumisohjelman kahden vuoden enimmäiskesto ole riittävä kaikille kotoutujille eikä enimmäiskestoa tulisi lyhentää. Vantaan kaupungin, Moniheli ry:n ja Kuntoutussäätiön mukaan kotoutumisajan lyhentäminen saattaa asettaa haasteita tehostettua kotoutumisen tukea tarvitseville kohderyhmille. Kuntoutussäätiön mukaan ko-

toutumispalveluiden asiakkuuden ei tarvitse olla määrittelemättömän pituinen, mutta se tulisi ennemmin nähdä oikeutena saada tietty määrä palveluita, joita voi käyttää silloin kun ne ovat tarpeen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue katsoo, mikäli kotoutumisaikaa lyhennetään, tulisi myös säätää missä ajassa palvelut tulee tosiasiallisesti järjestää ja huolehtia siitä, että toimenpiteiden välissä ei ole pitkiä odotusaikoja. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että mainitun muutoksen vaikutuksia palvelukokonaisuuteen seurataan. Sivistysvaliokunnan mukaan kotoutumisen onnistumisen kannalta on oleellista, että kotoutumista tukevia palveluja tarjotaan oikea-aikaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskeston lyhennyksen olevan eduskunnan edellytys (EK35/2018 vp-O 10/2017 vp sekä HaVM 10/2022 vp) ja että samalla esityksessä on pyritty nopeuttamaan ja tehostamaan kotoutumisen alkuvaihetta. Ehdotettuun esitykseen sisältyy kunnan velvoite ottaa sille osoitettu yhteydenotto käsittelyyn viivytyksettä sekä käynnistettävä kotoutumislain 2 luvussa tarkoitetut toimenpiteet tarpeen mukaisesti. Tavoitteena on ylipäätään sujuvat ja nopeat prosessit. Lisäksi kunnan on suunnittelussaan huomioitava kotoutumisen edistäminen ja asetettava sille tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet, vastuutahot, yhteistyö ja seuranta.

Lausunnoissa yleisesti kannatettiin omaehtoisten opintojen tukemisen edellytysten muuttamista. EK totesi kuitenkin lausunnossaan suhtautuvan hyvin varauksellisesti työttömyysturvalla tuetun omaehtoisen kouluttautumisen laajentamiseen. EK:n mukaan se on lähtökohtaisesti tarkoitettu työelämässä jo olleiden kesken jääneiden opintojen loppuun saattamisen tueksi työttömyysaikana eikä yleiseksi opintotukijärjestelmäksi. Sivistysvaliokunnan, Sosiaali- ja terveysministeriön ja Espoon kaupungin mukaan maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää itseään eivät saisi heikentyä, vaikka kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskesto lyhenisi. Sivistysvaliokunta pitää oleellisena, että opetuksen kesto ja sisältö sekä oppimista edistävät tukitoimet vastaavat kunkin kotoutujan yksilöllisiin tarpeisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan esityksellä ehdotetaan uudistettavan kotoutumislain perusteella työttömyysetuudella tuettavien omaehtoisten opintojen edellytyksiä ja säilytettävän nykytila vapaan sivistystyön maksuttoman kotoutumista edistävän koulutuksen osalta, jotta kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskeston lyhentäminen ei heikentäisi kotoutuja-asiakkaiden mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Omaehtoisia opintoja koskevalla esityksellä parannettaisiin myös kotoutuja-asiakkaiden mahdollisuuksia suorittaa loppuun jo aloitettuja opintoja sekä nopeutettaisiin maahanmuuttajien siirtymiä kotoutumissuunnitelmalta työllistymissuunnitelmalle. Muutoksilla pyritään myös vähentämään opintojen keskeytymistä, sillä olisi perusteltua sekä yksilön että työllistymisen näkökulmasta, että maahanmuuttaja suorittaisi loppuun aloittamansa opinnot.

Mikäli henkilö ei ole kotoutumissuunnitelman voimassaolon päätyttyä työllistynyt, laaditaan hänelle sitä seuraava työllistymissuunnitelma, jolla voidaan jatkaa kesken olevia palveluita tai koulutusta tai jatko-ohjata tarvittaviin muihin palveluihin. Kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa voitaisiin laissa esitettävien edellytysten täyttyessä myös kuitenkin pidentää enintään kahdella vuodella, millä huomioitaisiin muun muassa haavoittuvassa asemassa olevien ja kotona lapsia hoitavien vanhempien elämäntilanteet. Voimassa olevan lain pidennysperusteiden lisäksi uutena esitetään pidennysperustetta, jolla kotona lapsia hoitavia vanhempia kannustetaan osallistumaan kotoutumista edistäviin palveluihin heti maahanmuuton alkuvaiheessa, edes osa-aikaisesti lasten hoidon

ohella, mahdollistamalla kotoutumissuunnitelman keston pidentäminen osa-aikaisen palveluihin osallistumisen ajalta.

Kotoutumislakia koskevan lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettäisiin, että viranomaisen on ohjattava henkilö kotoutumista edistäviin palveluihin tai henkilön suostumuksella otettava yhteyttä kunnan kotoutumista edistävistä palveluista vastaavaan viranomaiseen, jotta kotoutumista edistävien palveluiden tarve arvioitaisiin silloin, kun viranomainen työssään havaitsisi kyseisen tarpeen. Kunnan olisi nimettävä yhteydenoton vastaanottava taho, otettava sille osoitettu yhteydenotto käsittelyyn viivytyksettä sekä käynnistettävä toimenpiteet tarpeen mukaisesti. Helsingin kaupunki ehdottaa tämän lain kohdan poistamista hallituksen esityksestä yhteydenottovelvollisuuden monitulkintaisuuden vuoksi. Lisäksi henkilön kotoutumisen tarpeen arvioinnin perusteet ovat epäselvät lausunnon mukaan.

Helsingin kaupungin mukaan työvoiman ulkopuolella olevien tavoittamisessa sekä ohjauksen ja neuvonnan toteuttamisessa riittävä resursointi on keskeistä. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue totesi lausunnossaan, että toimenpiteiden suuntaaminen etenkin naisten työllistymisen edistämiseen on tärkeää, mutta lain velvoittavuus osallistua kotoutumistoimenpiteisiin hoitovapaalla ei edistä yhdenvertaisuutta. Muita hoitovapaalla olevia ei edellytetä osallistuvan työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin. Kotivanhempi kuluttaa entistä lyhyempää kotoutumisaikaa osa-aikaiseen opiskeluun ja mikäli hän ei osallistu suunniteltuihin toimenpiteisiin, ei hänelle synny oikeutta pidennettyyn kotoutumisaikaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksen valmistelussa arvioitiin myös mahdollisuutta lisätä hoitovapaa pidennysperusteeksi. Hoitovapaan lisääminen pidennysperusteeksi olisi kuitenkin ristiriidassa kotoutumisen tehostamisen tavoitteen kanssa ja tosiasiallisesti viivästyttäisi niin hoitovapaalla olevan vanhemman kuin hänen kotona hoitamansa lapsen kotoutumisen käynnistymistä. Lisäksi hoitovapaan lisäämisellä pidennysperusteeksi olisi voinut olla epätoivottuja vaikutuksia lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta. Valmistelussa päädyttiin esittämään, että kotihoidon tuella olevia vanhempia pyritään tavoittamaan rekisteripohjaisesti ja kunnan olisi laadittava heille osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että kunnan kotoutumispalveluihin tavoitetaan erityisesti niitä maahanmuuttajia, joilla olisi kotoutumispalveluiden tarve. Yhteydenotto koskisi erityisesti tilanteita, joissa viranomainen arvioi, että maahanmuuttajan mahdollisuus edistää omaa tai perheensä hyvinvointia on vaarantunut kotoutumiseen liittyvien puutteiden vuoksi ja että henkilön tilannetta voitaisiin parantaa kotoutumisen edistämisen palveluilla. Kotoutumista edistävillä palveluilla voitaisiin ehkäistä myös syrjäytymistä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että kotoutuminen on mahdollista molemmilla kansalliskielillä. Myös sivistysvaliokunnan ja Kuntoutussäätiön mukaan tarjolla tulee olla myös ruotsin kielen opintoja, joilla saavutetaan riittävä työelämässä tarvittava ruotsin kielen taito. Lisäksi Folktinget muistuttaa lausunnossaan siitä, että kansalliskieliä tulee kohdella yhdenvertaisesti, ja että kotoutumismahdollisuudet molemmilla kansalliskielillä tulee taata kaikilla kaksikielisillä alueilla. Folktinget toteaa lausunnossaan, että on oikein, että hallitus nostaa kotoutumisen onnistumisen yhteydessä esiin molemmat kansalliskielet. Vapaa Sivistystyö ry pitää tärkeänä asiana ruotsinkielistä kototutumista edistäviä toimia kaksi-

kielisten kuntien ja alueiden kohdalla. Suomen Yrittäjät nostaa lausunnossaan esiin, että on tärkeää, että kotimaisten kielten tutkintojen rinnalle nostetaan entistä enemmän mahdollisuus opiskella tutkintoja tai niiden osia myös muilla kielillä, kuten englanniksi, samalla ymmärtäen, että onnistuneen kotoutumisen kannalta ratkaisevaa on kotimaisten kielen hallinta.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää suomen tai ruotsin kielellä, minkä lisäksi kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä valinnaisia opintoja, esimerkiksi toisen kansalliskielen opiskelua, mikä mahdollistaa suomen ja ruotsin kielen rinnakkaisen opiskelun tarvittaessa. Valtioneuvoston kansalliskielistrategian mukaan tulee varmistaa sujuva kotoutumispolku molemmilla kansalliskielellä. Suomeen asettuville ulkomaalaisille tulee antaa kotoutumislain mukaisissa palveluissa järjestelmällisesti tietoa Suomen kaksikielisyydestä ja suomen- ja ruotsin kielen kurssitarjonnasta sekä kaksikielisyyden merkityksestä työmarkkinoilla. Lisäksi periaatepäätöksen mukaan ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjontaa tulee kasvattaa, jotta maahanmuuttajille on tosiasialliset mahdollisuudet valita kotoutumiskielekseen myös ruotsi. Kunnat voivat järjestää ruotsinkielisiä palveluita myös yhteistyössä keskenään.

Sivistysvaliokunnan mukaan kotoutumiskoulutuksen korkean laadun varmistaminen tulee huomioida kilpailutusprosessissa sen alkuvaiheista lähtien sekä hankintasopimusten sisällöissä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kotoutumiskoulutusten kilpailuttaminen on jatkossa kuntien tehtävä. Opetushallitus määrää kotoutumiskoulutuksen sisällöstä ja kotoutumiskoulutuksen laadullista kehittämistä toteutetaan valtakunnallisissa hankkeissa. Lisäksi kotoutumiskoulutuksen hankintaprosessia on kehitetty ja laadunvarmistusta vahvistettu; laadunvarmistusta tehdään monissa kohdin muun muassa määriteltäessä hankintojen sisältö-, soveltuvuus- ja vähimmäiskriteereitä sekä sopimusehtoja, vertailtaessa tarjouksia ja seurattaessa hankintojen laatua.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää lausunnossaan kunnan kotoutumisohjelman laatimisvelvoitetta tarpeellisena ja kannatettavana tavoitteena. Monika-Naiset liitto ry kannattaa monikielisen yhteiskuntaorientaation liittämistä uutena elementtinä osaksi kotoutumisohjelmaa. Sen osalta on kuitenkin Monika-Naiset liitto ry:n mukaan varmistettava, että niiden järjestämiseksi on riittävästi resursseja, jotta ne voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti ja laadukkaasti. Helsingin kaupunki pitää myönteisenä, että kunnan kotouttamisohjelman yksityiskohtaista sääntelyä on lievennetty verrattuna aiemmin lausunnolla olleeseen lakiehdotukseen. Suomen Punainen Risti pitää erityisen tärkeänä, että kotoutumisohjelmaan on mukaan uutena elementtinä lisätty arjen kansalaistaidot sekä osallistuminen järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan. Molempien lisääminen ja vahvistaminen edesauttavat kiinnittymistä lähiyhteisöön ja parhaimmillaan lisäävät eri väestöryhmien keskinäistä ymmärrystä ja dialogia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Uudenmaan TE-toimisto kannattavat ehdotusta kotoutumisohjelmaan sisältyvästä kielitaidon valtakunnallisesta päättötestauksesta. Myös EK ja Suomen Yrittäjät tukevat lausunnoissaan kotoutumiskoulutusten päättöarviointia. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että kielitaidon päättötestausta valmisteltaessa ja sitä toteutettaessa huolehditaan siitä, että testaukset ovat yhdenmukaisia kaikissa oppilaitoksissa. Hallituksen esityksessä on esitetty, että Opetushallitus kehittää valtakunnallisen suomen ja ruotsin kielitaidon päättötestauksen kotoutumis-

koulutukseen. Opetushallitus toteaa lausunnossaan, että kielitaidon päättötestauksen tulee olla digitaalinen, koska sen tulee olla jatkuvasti ja nopeasti saatavilla. Digitaalisen päättötestauksen valmistelu on jo käynnistynyt Opetushallituksessa. Opetushallituksen mukaan testien laatiminen ja tulosten arvioiminen vaatii paljon henkilö- ja taloudellisia resursseja. Kehittämisresurssin lisäksi tarkoitukseen on varattava riittävästi myös ylläpito- ja jatkokehitysresursseja. Opetushallitus pitää tärkeänä pysyvän rahoituksen (minimissään 0,4 miljoonaa euroa/vuosi) varmistamista. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että Opetus- ja kulttuuriministeriö on arvioinut päättötestauksen kehittämisen ja ylläpidon kustannuksia. Kehittämistyö toteutetaan olemassa olevalla budjettirahoituksella. Ylläpitokustannukset on sisällytetty julkisen talouden suunnitelmaan (JTS2023-2026). Lain toimeenpanossa tehdään poikkihallinnollista yhteistyötä.

SAK pitää lausunnossaan hyvänä, että lakiluonnoksessa korostetaan maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttamisen tärkeyttä ja mahdollisimman nopeaa työmarkkinoille siirtymistä. Vantaan kaupunki kannattaa lausunnossaan työllistymisen nostamista aikuisten maahan muuttaneiden kotoutumisen keskeiseksi tavoitteeksi. Vantaan kaupunki toteaa, että koulutus ja työllistyminen ovat parhaita yhteiskuntaan kiinnittymistä ja kotoutumista edistäviä keinoja, mutta on kuitenkin huomioitava maahan muuttaneiden heterogeenisuus ja on tärkeää huomioida myös erilaiset palvelutarpeet sekä vahvistaa kotoutumista edistäviä palveluita kaikissa julkisissa palvelurakenteissa. Moniheli ry totesi lausunnossaan, että myös kotoutujien riittävien digitaaliset taidot on varmistettava.

Kaakkois-Suomen TE-toimisto nostaa lausunnossaan huolen siitä, nähdäänkö tärkeänä työttömän työnhakijan nopea työllistyminen ennen riittäviin kotoutumista edistäviin palveluihin osallistumista, vai tarjotaanko kotoutujalle ensin mahdollisuus saada perusvalmiudet suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä sekä kielestä, jotta maahan muuttaneesta voi tulla tasavertainen yhteiskunnan jäsen. Myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialue nostaa lausunnossaan esiin, että konkreettiset toimenpiteet kohdistuvat ensisijaisesti työllistymiseen muiden kotoutumisen tavoitteiden jäädessä taka-alalle. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kotoutuja-asiakkaat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, minkä vuoksi on tärkeää, että kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa sovittavat palvelut pohjautuvat yksilölliseen kotoutumisen ja osaamisen palvelutarpeen arviointiin. Kun kotoutumissuunnitelma laaditaan alle 25-vuotiaalle, esityksen mukaan kotoutumisen tavoitteeksi asetettaisiin pääsääntöisesti vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaminen.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos näkee perustietopaketin tarpeellisena ja toteaa, että lähtökohtaisesti valtakunnallisen perustiedon tuottaminen poliisin osalta kuuluisi poliisihallitukselle. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että jo voimassaolevan kotoutumislain mukaan maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Myös nyt esitettyyn kotoutumislain uudistukseen sisältyy velvoite lakia soveltavalle viranomaiselle antaa tietoa maahanmuuttajalle hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä. Lisäksi kukin kotoutumislakia soveltava viranomainen vastaa osaltaan edellä tarkoitettujen tietojen tuottamisesta ja ajan tasalla pitämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa tietojen yhteensovittamisesta, kääntämisestä ja jakelusta viranomaisten käyttöön. Esityksen perusteluissa on lueteltu esimerkiksi

niitä viranomaisia, jotka tietojen tuottamisesta vastaisivat, mutta listaus ei ole tyhjentävä ja myös muut viranomaiset voivat tuottaa tietoa oman toimialansa osalta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet lapset ja nuoret

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Espoon kaupunki kannattavat ilman huoltajaa maassa olevien lasten hoivan, huolenpidon ja kasvatuksen siirtämistä sosiaalihuoltolain mukaiseksi palveluksi sekä esitettyä sääntelyä siitä, että hyvinvointialueen on tehtävä päätös lapsen asumisen järjestämisestä perheryhmäkodissa, perhehoidossa tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla lapsen yksilöllinen tilanne ja etu huomioon ottaen. Perheryhmäkotien toiminnassa sovellettavien rajoitustoimenpiteiden osalta valittua sääntelymallia tulisi myöhemmin arvioida tarkemmin uudelleen sosiaali- ja terveysministeriön mukaan. Lapsiasiavaltuutettu kannattaa vastuun tarkentamista edustajatoiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan hallituksen esityksessä on tunnistettu, että perheryhmäkotien valvontaa ja edustajajärjestelmää koskevia säännöksiä on tarpeen arvioida tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön, sisäministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön välisessä yhteistyössä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue nostaa lausunnossaan esiin sen, että alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asuminen tulisi turvata heidän itsenäistyessään. Lausunnon mukaan kunnan tehtäviin tulee lisätä asunnon järjestäminen myös perheryhmäkodista tai muista asumismuodoista itsenäistyville nuorille. Esityksessä tämä jää epäselväksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan lakiehdotuksen 34 §:ssä säädetään, että alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle on järjestettävä tukea yksilöllisen tarpeen mukaisesti hyvinvointialueen toimesta sosiaalihuoltolaissa tarkoitetulla tavalla ja kunnan toimesta osana 12 §:ssä tarkoitettuja kunnan vastuulla olevia palveluita. Hallituksen esityksessä on kuvattu, että moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi olisi tuen suunnittelun pohjana. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttaisivat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykkinen ja fyysinen terveys. Sosiaalihuollon palvelut kattavat myös tuetun asumisen.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa lausunnossaan, että lapsen edun ensisijaisuuden painottaminen lakitekstin tasolla on ehdottoman kannatettavaa. Lisäksi Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että esityksessä on huomioitu lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä iästä riippumatta.

Kuntaan ohjaaminen

Maahanmuuttovirasto piti myönteisenä, että työ- ja elinkeinoministeriön johdolla on laadittu kotoutumisen sanasto. Maahanmuuttovirasto katsoo, että esityksessä oleva määritelmä kuntaan ohjaamisesta vastaa sisällöltään myös viraston ehdottamaa. Maahanmuuttovirasto pitää myönteisenä, että laissa tunnistettaisiin, että suuri osa vastaanottokeskusten asiakkaista muuttaa kuntiin itsenäisesti tai vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen, kun he ovat saaneet oleskeluluvan. Kuntaan ohjaamisesta säädettäisiin kotoutumisen edistämistä koskevan lain 4 luvussa. Maahanmuuttovirasto toteaa lausunnossaan, että kotoutumislain mukainen kuntaan ohjaaminen vastaa nykyistä käytäntöä. Turun kaupungin lausunnon mukaan esityksessä ei oteta riittävästi huomioon sitä, että enemmistö va-

litsee itse kotikuntansa maan sisäisen muuton kautta. Riskinä Turun kaupungin lausunnon mukaan on se, että kotoutumisaika on kulunut lähtökunnassa, jossa ei ole tehty riittävästi kotoutumisen edistämiseksi ja siten vastuu tämän laiminlyönnin korjaamisesta jää lähes ilman mitään tähän osoitettuja resursseja vastaanottavalle kunnalle. Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa, että maahanmuuttajat voivat valita asuinpaikkansa ja muuttaa myös kunnasta toiseen. Suurin osa oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista muuttaa vastaanottokeskuksesta haluamaansa kuntaan, jolloin kyseiselle kunnalle aletaan maksaa kotoutumislain mukaisia kustannusten korvauksia ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien. Vaikka kotoutumissuunnitelmaan oikeutettua aikaa lyhennetään pääsääntöisesti kahteen vuoteen, maksetaan kotoutumislain mukaista laskennallista korvausta kuitenkin kuten nykyisinkin kolmen vuoden, kiintiöpakolaisten osalta neljän vuoden ajan.

Sosiaali- ja terveysministeriö näkee lausunnossaan laajan viranomaisten välisen yhteistyön keskeisenä pakolaistaustaisten maahanmuuttajien kuntaan ohjaamisen osalta. Pakolaistaustaisilla asiakkailla on muita ryhmiä enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeita, joten toimiva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on keskeinen tekijä kotoutumista edistävässä työssä. Suomen Punainen Risti pitää erittäin tärkeänä, että kunnan, hyvinvointialueen ja ELY-keskuksen välinen yhteistyö on riittävän kattavaa jo ennen kuntaan saapumista vastaanottotoimien suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi.

Moniheli ry toteaa lausunnossaan, että ohjauksen ja neuvonnan tarve korostuu esimerkiksi vastaanottokeskuksesta kuntaan siirryttäessä. Moniheli ry:n mukaan vastaanottokeskuksesta omatoimisesti kuntaan muuttava henkilö kohtaa suuria haasteita asunnon saannissa, jonka vuoksi on tärkeää panostaa vaiheeseen, jossa oleskeluluvan saanut henkilö siirtyy pois vastaanottopalveluista.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos pitää hyvänä, että kuntaan ohjaaminen tapahtuisi johdetusti huomioiden kuntien erilaiset mahdollisuudet järjestää kotoutumista edistäviä palveluita. Alueellisessa suunnittelussa ja toimeenpanossa tulisi huomioida myös vastaanottokeskusten sijainnit. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan paikallispoliisin rooli suunnittelussa, kehittämisessä ja toimeenpanossa on vähäinen, mutta osallistuminen asiantuntijana nähdään mahdollisena. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kiintiöpakolaisten valtakunnallisessa kuntiin ohjaamisen suunnittelussa huomioidaan kuntien vastaanottohalukkuuden lisäksi esimerkiksi oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden siirtyminen kuntiin.

Kotoutumislain mukaiset korvaukset

Perustuslakivaliokunnan, Suomen Kuntaliiton, Vantaan kaupungin ja Espoon kaupungin lausunnoissa tuodaan esiin riittävät resurssit lailla säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Lisäksi KEHA-keskus huomauttaa lausunnossaan sille esitetyn resursoinnin riittämättömyydestä. Tampereen kaupunki toteaa lausunnossaan, että kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen on tärkeä osa lakiuudistusta. Kuntien lakisääteiset tehtävät lisääntyvät ja kuntien maahanmuuton toisistaan erilainen rakenne korostaa tarvetta kohdentaa rahoitusta alueelle muuttavien kuntalaisten tarpeisiin perustuen. Helsingin kaupungin lausunnon mukaan kotoutumista tukevan toiminnan resursointi tulee sitoa vahvemmin kotoutujien määrään kunnassa niin kotoutumista tukevien erityistoimien kuin peruspalveluiden valtionosuusrahoituksenkin osalta. Perustuslakivaliokunta painottaa tar-

vetta seurata tarkasti ehdotettujen muutosten vaikutuksia rahoitusperiaatteen toteutumiseen käytännössä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Myös Kuntaliitto pitää tärkeänä, että rahoituksen riittävyyttä mm. tulkkauskustannusten ja uusien tehtävien kustannusten osalta seurataan. Kuntaliiton mukaan laskennallinen korvaus ei vastaa kustannuksia. Kuntaliiton ja Espoon mukaan esityksessä ei ole selvitetty vuosien 2023-2024 tietojärjestelmämuutosten kustannusvaikutuksia kunnille. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että valtionkorvausjärjestelmää kotoutumista edistävien palveluiden osalta tulee kokonaisuutena jatkossa selvittä ja tarvittaessa tarkastella uudelleen.

Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan rahoitus kotoutumislain kokonaisuudistukseen liittyviin lisäehdotuksiin sisällytettiin vuosia 2023–2026 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan (13.4.2022). Tuolloin oli tarkoituksena, että uudistus tulisi voimaan vuoden 2024 marraskuussa, joten jo vuodelle 2024 kohdennettiin 1,7 milj. euroa. Vuosille 2025 ja 2026 kohdennettiin lisärahoitusta 10,7 milj. euroa per vuosi. Liki puolet (5 milj. euroa) lisärahoituksesta aiheutuisi monikielisestä yhteiskuntaorientaatiosta, jonka järjestäminen osana kunnan kotoutumisohjelmaa olisi kunnille uusi tehtävä. Tämän 10,7 milj. euron lisärahoituksen lisäksi rahoitusta kohdennettiin kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoimintaan ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluihin, joita molempia on rahoitettu jo aiemmin. Yhteensä niihin kohdennettiin 2 milj. euroa vuodelle 2023, 4 milj. euroa vuodelle 2024, 1,3 milj. euroa vuodelle 2025 ja 4 milj. euroa vuodelle 2026. Edellä mainitut määrärahat on tässä vaiheessa koottu momentille 32.50.03 Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen. Hallituksen esityksessä uudistuksen voimaantulo on siirtynyt kahdella kuukaudella vuoden 2025 alkuun. Voimaantulon myöhentymisen vaikutus rahoitustarpeeseen on tarkoitus huomioida ns. teknisessä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027, jota valmistellaan parhaillaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksessä on esitetty lisää rahoitusta kunnille niiden uusiin sekä laajeneviin tehtäviin. Rahoituksesta on päätetty kehysriihessä keväällä 2022. Kustannusten kehitystä ja rahoitusjärjestelmää on tarkoitus arvioida vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tavoitteena olisi selvittää tarkoituksenmukaisimmat ja kustannustehokkaimmat tavata korvata kunnille ja hyvinvointialueille niiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Samalla arvioitaisiin rahoituksen riittävyyttä niin, että kotoutumisen edistämisen palveluita olisi yhdenvertaisesti saatavilla eri puolilla Suomea, myös kasvukeskusten ulkopuolella. Esityksellä esitetään uutta kotoutumisen valtakunnallista tietojärjestelmää, joka tulisi käyttöön vuonna 2025. Kunnille siihen asti syntyvät järjestelmäkustannukset ovat kuntien omalla vastuulla, kuten ovat olleet tähänkin asti.

Tietojärjestelmäpalvelujen riskien hallinta

Perustuslakivaliokunta on esittänyt, että hallintovaliokunta selvittäisi, miten 1. lakiehdotuksen 9 luvun henkilötietojen käsittelyyn ja valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin liittyviä riskejä on tarkoitus hallita. Oikeusministeriö on hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossaan viitannut perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja avannut tietosuojasääntelyyn sisältyviä riskienhallintaan vaikuttavaa sääntelyä ja arvioinut niitä lähtökohtia, mistä hallituksen esityksessä ehdotetun tietojärjestelmäkokonaisuuden henkilötietojen suojaan liittyvät riskit voivat muodostua.

Hallituksen esityksen tietoyhteiskuntavaikutuksia koskevissa perusteluissa (s. 147-149) on kuvattu riskeihin ja niihin vastaamiseksi tarkoitettuja suojatoimia. Henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallintaan liittyvistä riskienhallintatoimista ja suojatoimista säännellään EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (EU) 2016/679, sekä kansallisesti yleislakina sovellettavassa laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019). Näiden lisäksi hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 78-81 §:än säännökset täydentävät ja tarkentavat henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallinnan vastuisiin liittyvää sääntelyä ja ehkäisevät näihin liittyviä riskejä. Näillä säännöksillä täsmennetään erityisesti käyttöoikeushallinnan sekä tiedonhallinnan ja lokitietojen käsittelyn menettelyjä ja vastuita. Ehdotetun sääntelyn mukaan muun muassa KEHA-keskuksen on viipymättä ilmoitettava kunnalle käyttöoikeuksien lokitiedoista havaitsemistaan poikkeamista. Kunnan on viipymättä selvitettävä, mistä havaitut poikkeamat johtuvat ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, jos poikkeamat ovat seurausta käyttöoikeuksien väärinkäytöstä. Lakiehdotuksessa säädettäisiin käyttöoikeuksien muuttamisesta ja poistamisesta, myös väärinkäytösten vuoksi. Tietojärjestelmän lainmukaisen käytön valvonnassa olennaisena suojatoimena kuuluu lokitietojärjestelmä ja siihen liittyvä käytönvalvonta. KEHA-keskuksen ja kunnan väliseen käytännön vastuunjakoon liittyviä potentiaalisia riskejä pyritään vähentämään siten, että laissa säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjyydestä ja rekisterinpitäjien välisestä vastuunjaosta. Määrittelemällä rekisterinpitäjien välinen vastuunjako ja siten rekisteröityjen oikeuksista vastaavat tahot lainsäädännössä voitaisiin myös turvata rekisteröityjen oikeusasemaa. Tietosuojalain sisältämiä säännöksiä mm. vaitiolovelvollisuudesta ja sen sanktioinnista sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa tarkoitettuja tiedonhallintayksikön tietoturvallisuuden varmistamiseen liittyviä velvollisuuksia voidaan myös pitää suojatoimina. Lisäksi viranomaisten toiminnassa tulisivat sovellettaviksi hallinnon yleislait ja virkavastuuta koskevat säännökset.

Ehdotuksen mukaisen tietovarannon ja tietojärjestelmäkokonaisuuden perustamisvaiheessa riskejä hallitaan ennen käyttöönottoa toteutettavan tietosuojavaikutusten arvioinnin ja siihen sisältyvän riskiarvion perusteella. Kotoutumisen asiakastietojärjestelmän ja tietovarannon osalta tietosuoja-asetuksen mukainen tietosuojavaikutusten arviointi on tarkoitus tehdä siinä vaiheessa, kun ratkaisun tekniset suunnitelmat ja käyttömallit tarkentuvat. Siinä yhteydessä arvioidaan suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi, mukaan lukien suoja- ja turvallisuustoimet ja mekanismit, joilla varmistetaan henkilötietojen suoja. Tällöin arvioidaan myös organisaatioiden välinen vastuunjako ja ohjaussuhteet sekä rekisterinpitäjien ja -käsittelijöiden tehtävät käytännössä. Lisäksi ennen käyttöönottoa tullaan huolehtimaan tiedonhallintalaissa säädetyllä tavalla tietoaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen liittyvistä toimista, kuten riskiperustaisten tietoturvallisuustoimenpiteiden toteuttamisesta, järjestelmän vikasietoisuutta ja käytettävyyttä koskevasta testauksesta ja tietoturvallisuuden varmistavista toimenpiteistä. Tietosuojavaikutusten arviointi kattaa suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi, mukaan lukien suoja- ja turvallisuustoimet ja mekanismit, joilla varmistetaan henkilötietojen suoja. Uusien järjestelmien käytön opetteluun sisältyy myös riskejä virheisiin henkilötietojen käsittelyssä. Näihin riskeihin varaudutaan varaamalla KEHA-keskukseen resursseja kotoutumisen asiakastietojärjestelmän ja tietovarannon käyttäjien perehdyttämiseen.

Henkilötietojen suoja ja tiedonsaantioikeudet

Perustuslakivaliokunta on esittänyt, että hallintovaliokunta arvioisi mahdollisuuksia kaventaa käsiteltävien henkilötietojen alaa ja tiedonsaantioikeuksia sekä täsmentää ehdotettua sääntelyä varsinkin siltä osin kuin on kysymys lakiehdotuksen 73 §:n perusteella käsiteltävistä tiedoista. Myös oikeusministeriö on hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossaan kiinnittänyt huomiota tiedonsaantioikeuksien laajuuteen erityisesti arkaluonteisiksi katsottavien tietojen osalta. Maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden asiakastietojen käsittelytarkoituksista ja käsiteltävistä tiedosta säädettäisiin esityksen 72 ja 73 §:ssä. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että 73 §:ssä säädetyt tiedot voivat olla tarpeellisia 72 §:n mukaisiin käyttötarkoituksiin ja 73 §:ssä eräiden henkilötietoryhmien, kuten terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevat tietojen käsittely, on rajattu palvelujen tarjoamisen kannalta välttämättömään. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, ettei se näe tarkoituksenmukaisena rajata käsiteltävien henkilötietojen alaa tältä osin, koska se voi rajoittaa mahdollisuuksia tuottaa laissa tarkoitettuja monialaisia palveluja. Ehdotetun sääntelyn keskeinen asiakastietojen käsittelyoikeuksia rajaava säännös on ehdotetun lain 79 §. Säännöksen mukaan valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluvan asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Säännöksen mukaan käyttöoikeus on rajattava sisällöltään, laajuudeltaan, valtuuksiltaan ja kestoltaan siihen, mikä on henkilön tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa käsitellä vain sellaisia 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka ovat välttämättömiä hänen tehtäviensä hoitamiseksi, ja vain siten kuin hänen tehtäviensä hoitamiseksi on välttämätöntä. Tällä varmistetaan, että käsittelytoimet ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia tarkoituksiin, eli lakisääteisten tehtävien tai viranomaiselta saadun toimeksiannon hoitamiseen nähden. Lisäksi viranomaisten tehtäviä ja käyttöoikeuksia koskevat säännökset ja myös tietosuoja-asetuksen sääntely ohjaavat käsittelytoimia siten, että niiden on oltava tarkoituksiin nähden tarpeellisia ja oikeasuhtaisia.

Tiedonsaantioikeuksista säädettäisiin esityksen 1. lakiehdotuksen 82-93 §:ssä. Näiden säännöksien mukaiset tiedonsaantioikeudet on rajattu välttämättömiin tietoihin. Ehdotetun lain 94 §:ssä tiedonsaantioikeus olisi rajattu tarpeellisiin, laissa erikseen lueteltuihin tietoihin. Oikeusministeriö on lausunnossaan tuonut esiin, että henkilötietojen suojaan kohdistuvia riskejä voitaisiin pyrkiä vähentämään esimerkiksi luovutettavien tietojen tai tiedonsaantioikeuden perusteena olevan tehtävän tarkemmalla täsmentämisellä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan siinä tapauksessa, että tehtäviä tai luovutettavia tietoja olisi mahdotonta tai vaikeaa täsmentää tarkemmin, tiedonsaantioikeuksia olisi ainakin syytä pyrkiä rajaamaan arkaluonteisten tietojen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että lakiehdotuksen tietojensaantia koskevat säännökset ovat kohdennettuja viranomais- ja toimijakohtaisesti. Tiedonsaantioikeuksissa täsmennetään myös, mihin tämän lain mukaisiin tehtäviin tiedonsaantioikeudet ulottuvat. Lisäksi lausuntokannanottojen kannalta huomion arvoista on myös edellä mainittu 73 §:n 1 mom. 8 kohta, jonka mukaan arkaluonteisiksi katsottavien tietojen käsittely on rajattu välttämättömiin tietoihin. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemykseen hallituksen esityksessä esitetyt edellä mainitut säännökset ovat henkilötietojen suojan kannalta riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Samalla sääntely varmistaa myös sen, että valtakunnallista tietovarantoa ja tietojärjestelmäpalveluja hyödyntämällä laissa tarkoitettuja palveluja pystytään antamaan riittävän joustavasti ja yhteistyössä eri viranomaisten ja toimijoiden välillä. Sääntely olisi näiltä osin merkittävästi voimassa olevaa kotoutumislakia täsmällisempi ja tarkkarajaisempi. Säännökset täydentävät EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia. Säännöksissä rajoitetaan

yksityisyyden suojaa hyväksyttävän perusteen vuoksi ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Säännökset eivät kaikki puutu yksityiselämän suojan ytimeen, mutta siltä osin kuin kyse on arkaluonteisista tiedoista, on niiden käsittelyn perustuslain mukaisuutta arvioitu kattavasti tässä esityksessä.

Kansaneläkelaitos esittää, että kotihoidon tukea saavien osalta KELAa koskeva tiedonluovutus säädettäisiin 84 §:ssä Maahanmuuttoviraston sekä Digi- ja väestötietoviraston tiedonluovutuksesta erilliseksi omaksi momentikseen. Kansaneläkelaitos esittää myös, että toimeentulotukea saavien osalta 84 §:ää täsmennettäisiin, keitä tiedonluovutus koskee. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan ehdotettu lakitekninen ratkaisu ei eroa sisällöllisesti esityksen mukaisesta säännöksestä eikä ole esityksen mukaista muotoilua selkeämpi, vaan pidentäisi säännöstä entisestään. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevaa kotoutumislakia ja KELAlla on jo nykyisin velvollisuus toimittaa mainitut tiedot kunnalle. Osa KELAn säännökseen ehdottamista täsmennyksistä ei edellytä niistä säätämistä lain tasolla. Esimerkiksi ajallista rajausta ei ole ehdotettu säännökseen, sillä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi voidaan tehdä vain ensimmäisen kolmen vuoden kuluessa oleskeluluvan, -oikeuden tai –kortin saamisesta tai rekisteröinnistä, joten rajaus toteutetaan järjestelmätasolla. Lisäksi ehdotetussa laissa on jo määritelty maahanmuuttaja, joten määritelmää ei ole tarpeen toistaa mainitussa säännöksessä.

Kansaneläkelaitos esittää myös, että sille säädettäisiin esitettyä 88 §:ää laajemmat tiedonsaantioikeudet erityisesti kuntoutuksen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan Kansaneläkelaitoksella ei ole kotoutumislaissa säädettyä tehtävää, jonka vuoksi se tarvitsisi esitettyä laajemmat tiedonsaantioikeudet. Kansaneläkelaitos ei osallistu kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laadintaan. Kotoutuja-asiakkaat on yksiselitteisesti rajattu ulos myös kuntouttavan työtoiminnasta annetun lain soveltamisalasta.

Oikeusministeriön mukaan 93 §:ssä oleva palveluntuottajan käsite on epäselvä alaikäisen tietojensaantioikeuden yhteydessä ja 94 §:ssä tulisi täsmentää palveluntuottajien salassapitovelvollisuuksia. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että palveluntuottaja on määritelty lain 5 §:n 15 kohdassa olevan taho, joka tuottaa kunnalle 10 §:ssä tai 13 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettua palvelua. Palveluntuottajien salassapitovelvollisuus perustuisi nykyistä vastaavasti julkisuuslain 23 §:ään sekä kuntien palvelusopimuksiin.

Tiedonhallinta

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan esittänyt huomioita tiedonhallinnan muutoksiin ja niiden arviointiin hallituksen esityksessä. Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointiin sisältyviä seikkoja on arvioitu hallituksen esityksen tietoyhteiskuntavaikutuksia koskevassa luvussa. Tiedonhallinnan muutosten vaikutuksia arvioidaan tarkemmin tietojärjestelmäpalveluiden tarkemman suunnittelun ja rakentamisen yhteydessä ennen niiden käyttöönottoa 2025 alussa.

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan tuonut esiin, että esityksessä tulisi selkeyttää sekä valtakunnallisen tietovarannon että tietovarannosta erillisen valtakunnallisen tietojärjestelmän käyttötarkoitusta. Lisäksi valtiovarainministeriö on todennut, että kokonaisuus ja sen suhde mm. työvoimapalveluiden tietojärjestelmiin jäävät epäselviksi. Valtiovarainministeriö

huomauttaa myös, että säännöstasolla tietovarannon ja tietojärjestelmän käyttötarkoitus ja niiden muodostama kokonaisuus jäävät edelleen avoimeksi, vaikka esityksen perusteluissa niitä on avattu tarkemmin. Valtiovarainministeriö tuo myös lausunnossaan esiin tiedonhallintalain mukaiset tietovarannon ja tietojärjestelmän määritelmät. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esitetyssä laissa ei ole tarkoitus poiketa tiedonhallintalain mukaisista tietovarannon ja tietojärjestelmän määrittelyistä ja käyttötarkoituksista. Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossa lisäksi, että voisi olla sääntelyn systematiikan selkeyden ja ymmärrettävyyden vuoksi luontevampaa käsitellä erikseen tietovarantoa ja toisaalta tietojärjestelmää sääntelykohteena. Työ- ja elinkeinoministeriö näkemyksen mukaan, vaikka joltain osin sääntelyn systematiikassa tätä erottelua voisikin olla mahdollista selkeyttää, ei se kuitenkaan ole tarpeen, koska esityksessä on kuitenkin riittävällä tarkkuustasolla kohdennettu tietojärjestelmäpalvelujen ylläpitoon liittyvät vastuut erotuksena tietovarannon tietojen tallentamiseen ja niitä koskeviin tiedonsaantioikeuksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa lisäksi, että sääntelyehdotuksissa on noudatettu vastaavaa systematiikkaa kuin julkisesta työvoimapalveluista annetussa laissa (916/2012) ja sitä korvaavassa työvoimapalvelujen järjestämisestä annettavassa laissa säädettäisiin, jota koskevasta hallituksen esityksestä (207/2022 vp) hallintovaliokunta on antanut lausuntonsa (36/2022 vp). Mikäli näissä laeissa sääntelyn systematiikka poikkeaisi toisistaan olisi se myös omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä lakien soveltamisessa, koska kotoutumista edistävillä tehtävillä ja työvoimapalvelujen antamisella on läheisiä toiminnallisia yhteyksiä ja tarkoitus on, että näiden palvelujen tuottamisessa käytettäviin tietojärjestelmiin voitaisiin rakentaa tietojen vaihtoa edistävät yhteydet ja rajapinnat.

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomioita siihen, mitä tarkoitusta varten käytännössä kunnille säädettäisiin mahdollisuus hankkia lisäosa omaan käyttöönsä täydentämään valtakunnallista asiakastietojärjestelmään. Työ- ja elinkeinoministeriö täydentää tältä osin hallituksen esityksen perusteluihin kirjattua sillä, että lisäosalla voidaan tarkoittaa esimerkiksi kunnalla muutoin käytössä olevan tietojärjestelmän tai sen käyttöliittymän tai esimerkiksi palautekanavan hyödyntämistä kotoutumispalvelujen toteuttamisessa. Tällä on tarkoitus mahdollistaa tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas tiedonhallinta kunnissa. Myös tältä osin kunnille mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia on tarkoitus täydentää tietojärjestelmäpalvelujen käyttöönoton yhteydessä, ja toisaalta kuntien velvollisuus on arvioida omalta osaltaan tällaisten lisäosien hankintaan liittyvät tiedonhallinnan muutosvaikutukset.

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että yhteisrekisterinpidon osalta rekisterinpito vaikuttaa edelleen muodostuvan verrattain laajaksi, kun siinä mukana ovat Kehittämis- ja hallintokeskus sekä kaikki kunnat. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa tältä osin, että kuntien välillä ei tämän lain tehtävien hoitamiseen liittyvien käyttöoikeuksien käyttämisessä tai yhteisrekisterinpitäjyyteen liittyen ole kyse tietojen luovutuksista kuntien välillä. Kuntien välisestä tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin ja 86 §:ssä. Lisäksi, kuten hallituksen esityksen 78 §:ää koskevissa säädöskohtaisissa perusteluissa on todettu, kuntien keskinäisen vastuunjaon perusteena olisi rekisteröidyn asiakkuus. Kukin kunta vastaisi rekisterinpitäjän tehtävistä kotoutuja-asiakkaidensa osalta. Käyttöoikeuksien myöntämisestä tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen säädettäisiin 80 §:ssä.

Valtiovarainministeriö on lisäksi lausunnossaan esittänyt kysymyksen, mitä 73 §:ssä tarkoitetaan vahvistetuilla tiedoilla ja miten se suhteutuu

tiedonhallintalain 20 §:ssä säädettyyn. Tietojen vahvistamisella tarkoitetaan sitä, että tiedot on esimerkiksi saatu toiselta viranomaiselta tiedonsaantioikeuksien mukaisesti tai tieto tämän lain mukaisesti kunnan tai kehittämis- ja hallintokeskuksen tallentamia. Tällä ei tarkoitus poiketa siitä, mitä tiedonhallintalain 20 §:ssä säädetään tietoaineistojen keräämisestä.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei näe välttämättömäksi säätää informatiivista viittaussäännöstä siihen, että arkistoinnista säädetään arkistolaissa, mistä valtiovarainministeriö on lausunnossaan huomauttanut.

Muut huomiot

Perustuslakivaliokunnan mukaan vammaisten oikeudet on syytä huomioida ehdotettavan sääntelyn tulkinnassa ja soveltamisessa. Lisäksi perustuslakivaliokunta esittää, että hallintovaliokunta arvioisi tarvetta turvata säännösperusteisesti vammaisten maahanmuuttajien oikeuksien toteutuminen esimerkiksi sisällyttämällä lakiin samankaltainen sen soveltamista ohjaava säännös kuin 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lapsia koskien. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan vammaisten maahanmuuttajien, kuten myös muiden haavoittuvassa asemassa olevien tai erityisiä palvelutarpeita omaavien, maahanmuuttajien palvelutarpeiden sekä oikeuksien turvaaminen on keskeistä kotoutumisen edistämisessä. Vammaisten oikeudet ja palvelutarpeet huomioidaan esimerkiksi yksiköllisesti laadittavassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa sekä kotoutumissuunnitelmassa. Ne laaditaan monialaisesti kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä, kun henkilön palvelutarve edellyttää eri viranomaisten palveluiden yhteensovittamista. Kotoutumissuunnitelmassa asettavissa tavoitteissa sekä sovittavissa palveluissa huomioidaan yksilön tilanne ja toiveet. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että 1. lakiehdotuksessa esitetään sääntelyä lain soveltamisesta lapseen voimassa olevaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia vastaavasti. Kotoutumislaissa esitetään nykyistä vastaavasti erityissääntelyä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluista, jonka vuoksi säännöstä voidaan pitää perusteltuna. Muista haavoittuvista ryhmistä, kuten vammaisista tai ikääntyneistä, vastaavaa säännöstä ei ole, vaikka heidänkin yksilöllinen tilanteensa huomioidaan lain soveltamisessa.

Sivistysvaliokunnan mukaan maahanmuuttajan kotoutumisen onnistumisessa keskeistä on hyvät väestösuhteet ja yhteiskunnan vastaanottavuus. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksellä pyritään edistämään hyviä väestösuhteita ja siinä velvoitetaan paikallis-, alue- ja valtionhallinnonviranomaiset edistämään hyviä väestösuhteita kotoutumisen edistämisen suunnittelussa.

Suomen Kuntaliitto esittää kotoutuja-asiakkaille velvollisuutta hakeutua kunnan kotoutumispalveluihin. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityvät hakeutuvat näihin palveluihin ja että kunta saa muilta viranomaisilta tarvitsemansa tiedot tavoittaakseen pakolaiset, kotihoidon tukea tai toimeentulotukea saavat maahanmuuttajat sekä ihmiskaupan uhrit, joille sen on laadittava kotoutumissuunnitelma. Ehdotus, että jokaisen maahanmuuttajan tulisi ilmoittautua kuntaan muuttaessaan kunnalliselle viranomaiselle on yksilön oikeuksien kannalta haasteellinen eikä kunnalla ole lakisääteistä tehtävää, johon perustuen henkilötietojen käsittelyä voitaisiin pitää perusteltuna.

Hyviä väestösuhteita pidettiin useassa lausunnossa tärkeänä kotoutumisen edistämisen näkökulmasta. Etnisten suhteiden neuvottelukunta näkee kuitenkin riskinä sen, että kotoutumisen lainsäädäntö keskittyy mahdollisesti liikaa kielen oppimiseen ja työhön pääsyyn ja että vähäisemmälle huomiolle jää keinoja ja tavoitteita, joilla kehitetään yhteiskuntaamme, työyhteisöjämme, koulujamme ja palvelujamme vastaanottavaksi uusille tulijoille. Etnisten suhteiden neuvottelukunta ehdottaa valtion, aluehallinnon ja kunnan velvoitetta edistää väestösuhteita selkiytettävän lainsäädännössä. Työ- ja elinkeinoministeriö onkin esittänyt hyvien väestösuhteiden edistämisen säätämisestä kotoutumislaissa ja teema on huomioitu läpileikkaavana myös esityksen perusteluissa. Etnisten suhteiden neuvottelukunta on ehdottanut lausunnossaan myös useaan muuhun säännökseen täsmennysehdotuksia. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että monet ehdotetuista täsmennyksistä tai muutosehdotuksista on jo huomioitu esityksen perusteluissa eikä katso esitettyjen muutosten olevan tarpeellisia lain soveltamisen näkökulmasta.

Vapaan sivistystyön laki

Sivistysvaliokunta, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja Suomen Kuntaliitto kannattavat ehdotettuja muutoksia vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamista koskevaan lakiin (4. lakiehdotus), joiden tarkoituksena on varmistaa, etteivät maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää osaamistaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa heikenny kotoutumissuunnitelman keston lyhentämisen vuoksi. Sivistysvaliokunta katsoo, että vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia tulee vahvistaa kotoutumisen edistämisessä kokonaisuutena. Vapaa Sivistystyö ry katsoo lausunnossaan, että käsiteltävänä oleva esitys vähentää vapaan sivistystyön osuutta, koska kotoutumisaika lyhenee ja omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen vaikeutuu. Vapaa Sivistystyö ry pitää muutoksia lakiin vapaasta sivistystyöstä osana esitettyä säädöskokonaisuutta muiden säädösten muuttamisen vuoksi välttämättöminä. Esitys on sinällään lausunnon mukaan kannatettava, jotta järjestämisedellytykset eivät kotoutumislain muutoksen vuoksi merkittävästi heikkenisi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että hallituksen esityksellä vahvistetaan kolmannen sektorin sekä vapaan sivistystyön roolia kotoutumisen edistämisessä läpileikkaavana useassa kohdassa.

Opetushallitus pyytää lausunnossaan huomioimaan, että kaikki maahanmuuttajat eivät saavuta tavoitteena olevaa kielitaitotasoa ehdotetun enimmäisajan puitteissa. Tämän vuoksi vapaan sivistystyön lainsäädännön tulisi taata maksuton vapaan sivistystyön luku- ja kirjoitustaidon ja muun kotoutumista edistävän suomen tai ruotsin kielen koulutus myös heikon kielitaidon omaaville maahanmuuttajille, jotka eivät olisi enää oikeutettuja kotoutumissuunnitelmaan, mutta joilla olisi tarve koulutukseen. Vapaa Sivistystyö ry:n mukaan esitys ei lisää niiden henkilöiden, joilla ei ole voimassa olevaa kotoutumissuunnitelmaa, mahdollisuuksia osallistua opintoihin maksutta aiempaan verrattuna ja edellyttää tilanteen korjaamista. Muutamassa lausunnossa nostettiin esiin myös kotoutumisajan ylittäneiden maahan muuttaneiden kohderyhmä ja heidän palvelutarpeensa. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että eduskunta on edellyttänyt kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskeston lyhentämistä. Mikäli henkilö ei ole kotoutumissuunnitelman voimassaolon päätyttyä työllistynyt, laaditaan hänelle sitä seuraava työllistymissuunnitelma, jolla voidaan jatkaa kesken olevia palveluita tai koulutusta tai jatko-ohjata tarvittaviin muihin palveluihin.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on tuonut esiin, että mikäli hallituksen esitys HE 207/2022 vp hyväksytään suunnitellusti ennen hallituksen esitystä HE 208/2022 vp, tulee tarvittavat tekniset muutokset tehdä hallituksen esityksen HE 208/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että esityksessä HE 207/2022 vp esitettyyn lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä tehtäisiin ne lakitekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sisältämät viittaukset kotoutumisen edistämiseen tulee muuttaa vastaamaan uutta kotoutumislakia. Lisäksi edellä mainitun hallituksen esityksen hyväksymisen myötä teknisiä muutoksia tulisi tehdä myös lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettuun lakiin. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää myös näihin lakeihin tehtäviä teknisiä muutoksia edellä mainitusta syystä.

Yksityiskohtaiset säännökset

1. Laki kotoutumisen edistämisestä

2 luku

Kotoutumista edistävät palvelut

12 §. Kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että esityksessä täydennetään sääntelyä koskien rikosoikeudellisen virkavastuun ulottumisesta julkisia hallintotehtäviä tehtäviä hoitaviin yksityisiin palveluntuottajiin. Kotoutumislain 2 luvussa palveluntuottajille esitetään voitavan ulkoistaa ohjauksen ja neuvonnan, kotoutumiskoulutuksen sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttamista. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että säännökseen lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin palveluntuottajan palveluksessa olevan henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta, kun kyseessä on kotoutumislain 2 luvun mukainen tehtävä. Lisäksi momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen vahingonkorvauslakiin.

26 §. Kotoutumiskoulutuksen sisältö. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää 26 §:n 5 momentin 1 kohtaa muutetaan siten, että lukutaitokoulutuksen lisäksi säännökseen lisätään kirjoitustaitokoulutus voimassa olevan kotoutumislain säännöstä vastaavasti, sillä tältä osin ei ole tarkoitettu esittää muutosta nykytilaan.

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset

33 §. Ilman huoltajaa maassa olevan lapsen asumisen järjestäminen. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että esityksessä täydennetään sääntelyä koskien rikosoikeudellisen virkavastuun ulottumisesta julkisia tehtäviä hoitaviin yksityisiin palveluntuottajiin. Perustuslakivaliokunta nostaa esiin 2. lakiehdotuksessa tarkoitetun perheryhmäkotitoiminnan tällaisena julkisena hallintotehtävänä, jonka osalta rikosoikeudellisesta virkavastuusta tulee säätää. Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että perheryhmäkotitoiminnasta esitetään säädettävän 1. lakiehdotuksen 33 §:ssä

sekä 2. lakiehdotuksessa ja että mainittu 33 § sisältäisi sääntelyä rajoitustoimenpiteiden käytöstä perheryhmäkodeissa sekä sitä koskevan rikosoikeudellisen virkavastuun. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että 33 §:n 4 momenttia muutetaan siten, että perheryhmäkodin palveluksessa olevaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta. Tällöin rikosoikeudellinen virkavastuu koskisi laajemmin koko julkista hallintotehtävää. Lisäksi momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen vahingonkorvauslakiin.

9 luku

Henkilötietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

73 §. Käsiteltävät tiedot. Perustuslakivaliokunta on esittänyt harkittavaksi, että käsiteltäviä henkilötietoryhmiä täsmennettäisiin. Tietoryhmiä esitetään tarkennettavan kohdissa 4 ja 5 siten, että tietojen tulee olla sellaisia, että niillä on vaikutusta henkilön kotoutumisen edistämiseen.

75 §. Kunnan lisäosa valtakunnalliseen kotoutumisen asiakastietojärjestelmään. Valtiovarainministeriö on lausunnossaan teknisenä huomiona nostanut esiin, että 75 §:n otsikossa käytetään termiä asiakastietojärjestelmä, kun taas 74 §:ssä käytetään termiä asiakastietojärjestelmäkokonaisuus. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, 75 §:n otsikkoa muutettaisiin siten, että termi asiakastietojärjestelmä muutettaisiin vastaamaan 74 §:n muotoilua eli asiakastietojärjestelmäkokonaisuus. Lisäksi vastaava muutos tehtäisiin 75 §:n 1 momenttiin.

88 §. Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassan tiedonsaantioikeus. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana, että ehdotettuun kotoutumisen edistämisestä annettavan lain 88 §:ään lisättäisiin maininta työttömyyskassoista. Myös työttömyyskassat tarvitsevat Kansaneläkelaitosta vastaavasti tiedon omien asiakkaidensa osalta kotoutumissuunnitelman päättymisestä silloin, jos henkilö jatkaa työttömyysetuudella tuettua opiskelua ehdotetun kotoutumisen edistämisestä annettavan lain 31 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Tietoa käytettäisiin kulukorvauksen maksamisen keskeyttämiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lisättävän työttömyyskassoille tiedonsaantioikeuden kotoutumissuunnitelman päättymisestä 1. lakiehdotuksen 88 §:ään kulukorvauksen maksamista koskevan rajoituksen soveltamiseksi. Koska 88 §:ssä säädettäisiin Kansaneläkelaitokselle annettavasta kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimista koskevasta tiedosta sekä Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassalle annettavasta suunnitelman päättymistä koskevasta tiedosta, työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa säännöksen jakamista kahdeksi momentiksi. Tämä korostaisi myös sitä, että suunnitelman laatimista ja päättymistä koskevia tietoja annettaisiin eri tarkoituksiin.

92 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muu tiedonsaantioikeus. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että ELY-keskuksella olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kotoutumisen ja asettautumisen edistämisen alueellisen kehittämisen, yhteistyön, yhteensovittamisen ja seurannan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot muiden säännöksessä mainittujen tahojen lisäksi myös työvoimaviranomaiselta.

10 luku

Erinäiset säännökset

95 §. Muutoksenhaku. Oikeusministeriö on esittänyt hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana, että muutoksenhakua koskevaa 95 §:ää tulisi täsmentää oikaisuvaatimuksen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää muutoksenhakua koskevaa täsmennystä perusteltuna ja esittää 95 §:ään uutta oikaisumenettelyä koskevaa 1 momenttia pykälään, jolloin esitetyt 1-4 momentit tulisivat 2-5 momenteiksi.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on vastikään arvioinut hallituksen esitystä julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen sisältyvää työllisyyssuunnitelmaa koskevaa muutoksenhakukieltoa (PeVL 90/2022 vp, kappaleet 14—15). Valiokunta kiinnitti huomiota esityksen perusteluihin, joissa tehtiin selkoa siitä, että työnhakija voi saattaa työllistymissuunnitelman sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan arvioitavaksi tilanteessa, jossa työnhakija ei noudata työllistymissuunnitelmaa ja hänelle aiheutuu tästä työttömyysetuuden menetys, ja katsoi, ettei muutoksenhakukielto muodostunut ongelmalliseksi perustuslain 21 §:n kannalta. Kotoutumissuunnitelmaan kohdistuvaa muutoksenhakukieltoa on valiokunnan mielestä arvioitava lähtökohtaisesti samoin. Perustuslakivaliokunta on esittänyt, että kotoutumissuunnitelman muutoksenhakukiellon sanamuotoa täsmennetään niin, että kotoutumissuunnitelmaan ei saa erikseen hakea oikaisua eikä siitä saa erikseen valittaa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon osalta työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että muutoksenhakukiellon täsmentäminen olisi selkeintä toteuttaa viittaamalla suoraan työttömyysturvalain muutoksenhakusäännöksiin sen sijaan, että muutoksenhakukieltoa koskevaan säännökseen lisättäisiin ”erikseen”. Ehdotettu muotoilu olisi yhdenmukainen muotoilun työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (HE 207/2022 vp esitetysti) työllistymissuunnitelmaa koskevan muutoksenhakukiellon kanssa.

3. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että ilman huoltajaa olevan oleskeluluvan saaneen lapsen edustajatoiminnassa sekä näiden ohjauksessa, suunnittelussa ja valvonnassa käsiteltävistä tiedoista säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020). Sisäministeriö on kuitenkin hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana tuonut esiin, ettei esityksestä ei käy selkeästi ilmi tiedonsaantioikeuksien osalta, että kattaako edustajia koskevaan tiedonsaantiin liittyen termi 'hyvinvointialue' myös Helsingin kaupungin, mikäli tiedonsaantitarpeita on olemassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että Helsingin kaupunki lisätään hyvinvointialueen viranomaisen rinnalle henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen rekisterinpitäjiä ja tiedonsaantioikeuksia koskevissa säännöksissä. Helsingin kaupunki vastaa 1. lakiehdotuksessa hyvinvointialueiden vastuulle säädettävistä tehtävistä, joiden vuoksi 3. lakiehdotuksessa esitetään hyvinvointialuetta rekisterinpitäjäksi. Täten Helsingin kaupunki tulisi myös säätää ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjäksi ja tiedonsaantioikeuksia tulisi laajentaa vastaamaan kyseistä tehtävää.

3 §. Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako. Esitetään, että Helsingin kaupunkia rekisterinpitäjäksi silloin, kun käsittelytarkoitus on kuntapaikalle ohjaaminen sekä ilman huoltajaa olevan oleskeluluvan saaneen lapsen edustajatoiminta sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta.

11 §. Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä. Esitetään Maahanmuuttovirastolle ja ELY-keskukselle tiedonsaantioikeutta Helsingin kaupungilta sekä Helsingin kaupungille vastaavia tiedonsaantioikeuksia kuin hyvinvointialueen viranomaiselle on esitetty.

13 §. Muu tiedonsaantioikeus. Esitetään Helsingin kaupungille vastaavia tiedonsaantioikeuksia kuin hyvinvointialueen viranomaiselle on esitetty.

5. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta

Lain johtolauseessa oleva virhe tulisi korjata hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana. Työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:ssä on vain yksi momentti, joten johtolauseessa ei tulisi viitata 2 a luvun 13 §:n 1 momentin 4 kohtaan vaan 2 a luvun 13 §:n 4 kohtaan. Korjaus olisi lakitekninen eikä vaikuttaisi esityksen asiasisältöön.

2 luku

Etuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset

10 a §. Opiskelua koskevat poikkeukset. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksessä HE 176/2022 vp esitetyt muutokset, jotka koskevat työnhakijan opintojen vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta (EV 220/2022 vp). Muutokset tulivat voimaan 1.1.2023.

Muutoksesta johtuen työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:ää ei tulisi muuttaa käsiteltävässä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla, vaan esitettyä vastaava muutos tulisi tehdä työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 3 kohtaan. Muutos vaikuttaa myös lakiesityksen johtolauseeseen.

10. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on tuonut esiin, että mikäli hallituksen esitys HE 207/2022 vp hyväksytään suunnitellusti ennen hallituksen esitystä HE 208/2022 vp, tulee tarvittavat tekniset muutokset tehdä hallituksen esityksen HE 208/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että esityksessä HE 207/2022 vp esitettyyn lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tehtäisiin ne lakitekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää. Lain nimikkeessä ja johtolauseessa oleva virhe (johtuen edellä mainitusta) tulisi korjata hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana. Korjaus olisi lakitekninen eikä vaikuttaisi esityksen asiasisältöön.

1 §. Soveltamisala. Esitetään, että pykälän 1 momentin 21 kohtaa muutettaisiin ja lisättäisiin uusi 22 kohta. Muutos johtuisi edellä mainitun hallituksen esityksen yhteydessä tehdyistä muutoksista, jossa pykälän 1 momenttiin lisättiin uusi 21 kohta, jossa on viittaus työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin. Muutoksen vuoksi viittaus kotoutumisen

edistämisestä annettuun lakiin tehtäisiin uuteen 22 kohtaan ja 21 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos. Muutos vaikuttaisi myös lakiesityksen johtolauseeseen.

2 §. Poikkeukset soveltamisalasta. Esitetään, että 2 §:n 1 momentin 13 kohtaan tehtäisiin tarvittavat tekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää. Viittaus kotoutumislain edistämisestä annettuun lakiin muutettaisiin vastaamaan ehdotettua lainsäädäntöä. Muutos vaikuttaisi myös lakiesityksen nimikkeeseen ja johtolauseeseen.

11. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on tuonut esiin, että mikäli hallituksen esitys HE 207/2022 vp hyväksytään suunnitellusti ennen hallituksen esitystä HE 208/2022 vp, tulee tarvittavat tekniset muutokset tehdä hallituksen esityksen HE 208/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että esityksessä HE 207/2022 vp esitettyyn lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä tehtäisiin ne lakitekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sisältämät viittaukset kotoutumisen edistämiseen tulee muuttaa vastaamaan uutta kotoutumislakia. Kyse olisi uudesta liitelaista.

3 §. Määritelmät. Esitetään, että pykälän 1 momentin 8 kohdassa oleva viittaus kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin muutettaisiin vastaamaan uutta lainsäädäntöä. Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädettäisiin kotoutumissuunnitelman lisäksi monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta. Mainittuun kohtaan tehtäisiin tästä johtuva lisäys.

32 §. Työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen. 33 § Työnhakukeskustelua ja täydentävää työnhakukeskustelua koskevat poikkeukset. Esitetään, että pykälissä olevat viittaukset kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun muutettaisiin vastaamaan ehdotettua lainsäädäntöä.

41 §. Muistutus. Esitetään, että pykälän 1 kohdasta poistettaisiin maininta kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisesta alkukartoituksesta tarpeettomana, koska ehdotetussa kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa ei säädettäisi erikseen alkukartoituksesta. Jos työnhakija ei osallistu osaamisen ja kotoutumisen palelutarpeen arviointiin tai monialaiseen osaamisen tai kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, muistutus voitaisiin antaa pykälän 2 tai 5 kohdan nojalla.

44 §. Työnhakuvelvollisuus. 47 § Haettavien työmahdollisuuksien määrä ja tarkastelujaksoa koskevat poikkeukset. 48 § Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen. Esitetään, että pykälissä olevat viittaukset kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun muutettaisiin vastaaman ehdotettua lainsäädäntöä.

51 §. Asiantuntija-arvioinnit. Esitetään, että pykälään tehtäisiin ehdotetusta lainsäädännöstä johtuva muutos. Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa ei enää erikseen säädettäisi alkukartoituksesta, mistä johtuen pykälän 4 kohta poistettaisiin tarpeettomana ja nykyinen 5 kohta siir-

tyisi 4 kohdaksi. Pykälässä säädettyjä asiantuntija-arviointeja olisi mahdollista hyödyntää myös kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettujen osaamisen ja kotoutumisen ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa.

61 §. Työvoimakoulutuksen järjestäminen. Esitetään, että pykälän 1 momentin 3 kohtaan tehtäisiin ehdotetusta lainsäädännöstä johtuvat muutokset.

82 §. Palkkatuki ammatillisen osaamisen parantamiseen. Esitetään, että pykälän 1 momentin 4 kohtaan tehtäisiin ehdotetusta lainsäädännöstä johtuva muutos. Palkkatukea olisi muiden laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä mahdollista myöntää, kun työsuhteeseen palkattava työnhakija on maahanmuuttaja, jolle on laadittu kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma. Palkkatuki voitaisiin myöntää, vaikka edellä tarkoitettua suunnitelmaa ei vielä olisi laadittu, jos työnhakija on maahanmuuttaja, jolle 1. lakiehdotuksen 16 tai 17 §:n mukaan voidaan laatia suunnitelma.

103 §. Palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Esitetään, että pykälän 1 momentin 2 kohtaan ja 3 momenttiin tehtäisiin ehdotetusta lainsäädännöstä johtuvat muutokset. Oikeus kulukorvaukseen koskisi myös 1. lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentin nojalla tuettavia opintoja. Jos opintojen tukemista jatkettaisiin 31 §:n 2 momentin nojalla, ei oikeutta kulukorvaukseen olisi. Edellä mainittujen tuettujen opintojen ajalta ei olisi mahdollista myöntää myöskään harkinnanvaraista kulukorvausta.

106 §. Kulukorvauksen rajoitukset ja lakkauttaminen. Esitetään, että pykälässä olevat viittaukset kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin muutettaisiin vastaaman ehdotettua lainsäädäntöä.

12. Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tuo esiin, että mikäli hallituksen esitys HE 207/2022 vp hyväksytään suunnitellusti ennen hallituksen esitystä HE 208/2022 vp, tulee tarvittavat tekniset muutokset tehdä hallituksen esityksen HE 208/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että esityksessä HE 207/2022 vp esitettyyn 3. lakiehdotukseen lakiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta tehtäisiin lakitekninen muutos, jota kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain sisältämä viittaus kotoutumisen edistämistä koskevaa lakia tulee muuttaa vastaamaan uutta kotoutumislakia. Kyse olisi uudesta liitelaista.

3 a §. Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät. Esitetään, että pykälän 2 momentin 7 kohdassa oleva viittaus kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin muutettaisiin vastaamaan uutta lainsäädäntöä.

Muutosehdotukset säännöksiin

1. Laki kotoutumisen edistämisestä

[Ei muutoksia johtolauseeseen tai muihin esitettyihin pykäliin kuin alla oleviin]

2 luku

Kotoutumista edistävät palvelut

12 §

Kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana 13 §:ssä tarkoitettua kunnan kotoutumisohjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina, jotka järjestetään osana työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluita, Kansaneläkelaitoksen palveluita taikka järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa.

Palveluntuottajan palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tämän lain 2 luvussa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

26 §

Kotoutumiskoulutuksen sisältö

Kotoutumiskoulutuksena kotoutuja-asiakkaalle, joka ei ole oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) tarkoitettu oppivelvollinen, järjestetään hänen kotoutumisen tavoitteisiinsa, osaamiseensa ja kotoutumisen palvelutarpeeseensa perustuen:
1) suomen tai ruotsin kielen opetusta;
2) ammatillisten tai muiden työelämässä tarvittavien valmiuksien opetusta, uraohjausta tai ammatillista suunnittelua ja ohjausta jatko-opintoihin, työllistymistä edistäviin palveluihin tai työmarkkinoille;
3) muuta opetusta, joka edistää yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja arjen kansalaistaitoihin liittyviä valmiuksia.

Kotoutumiskoulutuksen on sisällettävä myös työssäoppimisjakso taikka työ- ja toimintakykyä tukevaa toimintaa. Lisäksi sen on sisällettävä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista.

Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on oltava, että kotoutuja-asiakas saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon. Kotoutumiskoulutuksen osana on järjestettävä suomen tai ruotsin kielitaidon päättötestaus.

Opetushallitus määrää aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä suomen ja ruotsin kielitaidon päättötestauksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman perusteissa määrätään koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan osaamisen arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja todistukseen merkittävistä tiedoista. Koulutuspalvelun tuottajan on laadittava perusteiden pohjalta suunnitelma koulutuksen toteuttamisesta. Koulutuspalvelun tuottaja voi poiketa opetussuunnitelman perusteista perustellusta syystä.

Edellä 1—4 momentissa säädetystä poiketen kotoutumiskoulutuksena voidaan toteuttaa asiakkaan tarpeen mukaisesti:
1) luku- ja kirjoitustaitokoulutusta, jota annetaan Opetushallituksen vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti; tai
2) aikuisten perusopetusta, jota annetaan Opetushallituksen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset

33 §

Ilman huoltajaa maassa olevan lapsen asumisen järjestäminen

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueellaan olevalle 2 §:n 6 momentissa tarkoitetulle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa, hoiva, huolenpito ja kasvatus sosiaalihuoltolain (1301/2014) 22 a §:ssä tarkoitetussa perheryhmäkodissa, perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettuna perhehoitona tai muuten tarkoituksenmukaisella tavalla sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitettuna palveluna.

Hyvinvointialueen on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:ssä tarkoitetun palvelutarpeen arvioinnin perusteella päätös lapsen asumisen järjestämisestä perheryhmäkodissa, perhehoidossa tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla lapsen yksilöllinen tilanne ja etu huomioon ottaen.

Hyvinvointialueen on sovittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin perustamisesta, jos alueen palvelutarve sitä edellyttää. Hyvinvointialueen on ennen sopimuksen tekemistä kuultava kuntaa, johon perheryhmäkoti halutaan perustaa.

Aineiden ja esineiden haltuunottoon ja asiakkaan käytössä olevien tilojen tarkastamiseen perheryhmäkodissa sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 60—62 §:ssä ja 63 §:n 1—3 momentissa säädetään. Aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös hyvinvointialueelle ja toimintaa valvovalle aluehallintovirastolle. Perheryhmäkodin johtajalle ja muulle henkilöstölle tässä momentissa annettua rajoitustoimivaltaa sovelletaan kaikissa perheryhmäkodeissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen vai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. ~~Perheryhmäkodin johtajalle ja muulle henkilöstölle tässä momentissa annettua rajoitustoimivaltaa sovelletaan kaikissa perheryhmäkodeissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen vai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvun 12 §:ssä.~~ Perheryhmäkodin palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

9 luku

Henkilötietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

73 § Käsiteltävät tiedot

Seuraavia henkilöasiakkaan tietoja saadaan käsitellä:
1) henkilötunnus;
2) nimi ja yhteystiedot;
3) oleskelulupaan liittyvät tiedot;
4) sellaiset kunnan viranomaisen kanssa asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot, joilla on vaikutusta henkilön kotoutumisen edistämiseen;
5) sellaiset koulutusta, työhistoriaa ja ammatillista osaamista koskevat tiedot sekä muut kotoutumisen edistämisessä käytettävät tiedot, joilla on vaikutusta henkilön kotoutumisen edistämiseen;
6) osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia tai monialaista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia koskevat tiedot, kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman sekä muiden suunnitelmien palvelusisältö ja kesto sekä suunnitelmien toteuttamista koskevat tiedot;
7) tiedot kotoutumista edistävistä palveluista ja kielitaidon päättötestauksesta sekä jatko-ohjauksesta muihin palveluihin;
8) sellaiset terveydentilaa sekä työ- ja toimintakykyä koskevat tiedot ja arviot, joilla on vaikutusta henkilön kotoutumiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi hänelle;
9) 43 §:ssä tarkoitettua kuntaan ohjaamista koskevat tiedot; ja
10) 8 luvussa tarkoitettuja korvauksia koskevat tiedot.

Jos käsiteltävä henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, henkilön tietoihin tulee merkitä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

Rekisteröidyllä ei ole luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuoja-asetus)*18 artiklassa säädettyä oikeutta 1 momentissa tarkoitettujen tietojen käsittelyn rajoittamiseen.

75 § Kunnan lisäosa valtakunnalliseen kotoutumisen asiakastietojärjestelmä~~ä~~nkokonaisuuteen

Kunta voi hankkia 74 §:n 2 momentissa tarkoitettua valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta täydentäviä lisäosia. Kun kunta käyttää valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmä~~ä~~nkokonaisuuteen liittyvää lisäosaa, kunta vastaa käyttämästään lisäosasta.

Lisäosien on oltava yhteensopivia asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kanssa. Kehittämis- ja hallintokeskus määrittelee tekniset ja tietoturvaan liittyvät vaatimukset, jotka lisäosan on täytettävä, jotta se voidaan liittää asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen.

Tietojärjestelmän käyttöoikeuksien hallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 16 §:ssä. Kun käyttöoikeus 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lisäosaan koskee 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja, kunnan on käyttöoikeuksia myöntäessään noudatettava lisäksi, mitä 79 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

88 §

Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassan tiedonsaantioikeus

~~Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kunnalta tieto maahanmuuttajan 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tai 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta sekä kyseisen suunnitelman päättymisestä, jos maahanmuuttaja jatkaa omaehtoisia opintoja kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täyttyessä 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jotta Kansaneläkelaitos voi huomioida muuttuneen tilanteen maksaessaan maahanmuuttajalle työttömyysetuutta ja kulukorvausta.~~ Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 84 §:n 3 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot maahanmuuttajan 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tai 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 32 §:n 2 momentissa säädetyn kulukorvauksen maksamista koskevan rajoituksen soveltamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tai 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman päättymisestä, jos maahanmuuttaja jatkaa omaehtoisia opintoja suunnitelman enimmäiskeston täyttyessä 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

92 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muu tiedonsaantioikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 55 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot kunnalta, työvoimaviranomaiselta, hyvinvointialueelta, 35 §:ssä tarkoitetulta edustajalta ja tässä laissa tarkoitetulta palveluntuottajalta.

10 luku

Erinäiset säännökset

95 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Muutoksenhausta kunnan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 16 luvussa. ~~Muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa.~~ Muutoksenhausta toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään sosiaalihuoltolain 6 luvussa.

Kunnan ratkaisuun olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa.

Edellä 16 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan, 17 §:ssä tarkoitettuun monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan tai sen 22 §:ssä tarkoitettuun tarkistamiseen ei saa hakea oikaisua eikä saa hakea muutosta valittamalla. Kotoutumissuunnitelman noudattamatta jättämisen vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta ja tätä koskevasta muutoksenhausta sekä muusta muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 43 §:ssä tarkoitettuun päätökseen kuntapaikalle ohjaamisesta ei saa hakea muutosta valittamalla.

3. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

[Ei muutoksia johtolauseeseen tai muihin esitettyihin pykäliin kuin alla oleviin]

3 §

Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako

---
Kukin viranomainen saa käsitellä tallentamiaan tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi seuraavasti:
1) Maahanmuuttovirasto 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
2) poliisi 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
3) suojelupoliisi 1 §:n 2 momentissa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
4) Rajavartiolaitos 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
5) vastaanottokeskus 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
6) järjestelykeskus 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
7) säilöönottoyksikkö 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
8) ulkoministeriö 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
9) edustusto 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
10) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 1 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
11) työ- ja elinkeinotoimisto 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa;
12) hyvinvointialueen viranomainen ja Helsingin kaupunki 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa käsittelytarkoituksessa.
---

11 §

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä:
1) Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain (359/2003), kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017), jäljempänä *kausityölaki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017), jäljempänä *ICT-laki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018), jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä *vastaanottolaki*, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002), jäljempänä *säilölaki*, ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/), jäljempänä *kotoutumislaki*, mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot poliisilta, suojelupoliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä, ulkoministeriöltä, edustustolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, työ- ja elinkeinotoimistolta, hyvinvointialueen viranomaiselta sekä Helsingin kaupungilta;
2) vastaanottokeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 3 kohdan käsittelytarkoituksessa vastaanottolain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, toiselta vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;
3) järjestelykeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain ja vastaanottolain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, toiselta järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;
4) säilöönottoyksiköllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 4 kohdan käsittelytarkoituksessa säilölain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta ja toiselta säilöönottoyksiköltä;
5) ulkoministeriöllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja edustustolta;
6) edustustolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja ulkoministeriöltä;
7) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain ja kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, edustustolta, hyvinvointialueen viranomaiselta sekä Helsingin kaupungilta;
8) työ- ja elinkeinotoimistolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoi-

tuksessa ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, edustustolta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;
9) hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.
---

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan, vastaanottokeskuksella 1 §:n 1 momentin 3 kohdan, järjestelykeskuksella 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan, säilöönottoyksiköllä 1 §:n 1 momentin 4 kohdan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, työ- ja elinkeinotoimistolla, ulkoministeriöllä ja edustustolla 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, ICT-lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömät luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrätyltä edustajalta.
---

5. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 10 a ja 15 kohta, 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 1 kohdan d alakohta~~10 §:n 4 momentti,~~ 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta sekä 7 kohdan c alakohta, 10 §:n 2 momentin 2 kohta, 11 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 §:n ~~1 momentin~~ 4 kohta, 10 luvun 4 §:n 2 momentti sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin niistä ovat, 1 luvun 5 §:n 1 momentin 10 a ja 15 kohta, 2 a luvun 11 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 §:n ~~1 momentin~~ 4 kohta sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 5 kohta laissa / , 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 1 kohdan d alakohta laissa 1131/2022~~10 §:n 4 momentti laissa 1267/2018~~ sekä 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta ja 7 kohdan c alakohta, 10 §:n 2 momentin 2 kohta ja 10 luvun 4 §:n 2 momentti laissa 1380/2021, seuraavasti:

[Ei muutoksia muihin ehdotuksessa esitettyihin pykäliin kuin alla oleviin]

2 luku

Etuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset

~~**10 §**~~

~~**Opiskelu**~~

~~---~~

~~Jos 10 a §:ssä tarkoitetut opinnot, työvoimakoulutuksena järjestetyt opinnot, työttömyysetuudella tuetut työnhakijan omaehtoiset opinnot tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitetut omaehtoiset opinnot on järjestetty jaksoissa, työnhakijaa ei kyseisten opintojen perusteella pidetä päätoimisena opiskelijana jaksojen välisenä aikana.~~

~~---~~

10 a §

Opiskelua koskevat poikkeukset

~~---~~

Työnhakijan opintoja ei pidetä päätoimisina myöskään:
1) jaksojen välisenä aikana, jos opinnot on järjestetty jaksotettuna ja kyse on:

---

d) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28 - 31 §:ssä tarkoitetuista omaehtoisista
opinnoista;

---

10. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 1 §:n 1 momentin 2~~0~~1 kohta ja 2 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa (/), sekä
lisätään 1 §:n 1 momenttiin uusi 2~~1~~2 kohta, seuraavasti:

[Ei muutoksia muihin ehdotuksessa esitettyihin pykäliin kuin alla oleviin]

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin *(valtionosuustehtävä)*, joista säädetään:

~~20) ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:ssä;~~
21) ~~kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 60 §:ssä.~~työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (/)~~.~~;
22) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 60 §:ssä.

---

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

---

13) kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~20~~ 26 §:ssä tarkoitetusta kotoutumiskoulutuksesta siltä osin kuin sitä järjestetään mainitun lain 2 §:n ~~23~~ ja ~~34~~ momentissa tarkoitetulle henkilölle;
---

11. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

[Uusi liitelaki]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (/) 3 §:n 1 momentin 8 kohta, 32 §:n 2 momentti, 33 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti , 41 §:n 1 kohta, 44 §:n 2 momentin 2 kohta, 47 §:n 3 momentti, 48 §:n 1 momentin 3 kohta, 51 §, 61 §:n 1 momentin 3 kohta, 82 §:n 1 momentin 4 kohta, 103 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 momentti sekä 106 §:n 1 momentti seuraavasti:

[Ei muutoksia muihin ehdotuksessa esitettyihin pykäliin kuin alla oleviin]

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
---
8) *työllistymissuunnitelmaa korvaavalla suunnitelmalla* kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua aktivointisuunnitelmaa, kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa ja monialaista kotoutumissuunnitelmaa sekä työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua monialaista työllistymissuunnitelmaa;
---

32 §

Työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen

---
Työnhakukeskustelut ja 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut täydentävät työnhakukeskustelut järjestetään myös työvoimakoulutuksessa olevalle, 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna opiskelevalle sekä palkkatuetussa työssä ja kuntoutuksessa olevalle työnhakijalle, vaikka hän ei olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, jos työvoimakoulutuksen arvioitu kesto on enintään kuukausi, työnhakija opiskelee työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja arviolta enintään kuukauden tai palkkatuetun työn tai yhdenjaksoisen kuntoutuksen arvioitu kesto on enintään kuukausi.
---

33 §

Työnhakukeskustelua ja täydentävää työnhakukeskustelua koskevat poikkeukset

Vaikka työnhakija olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, työnhakukeskustelua ja 32 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua täydentävää työnhakukeskustelua ei järjestetä, jos työnhakija:

---

2) ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta (*koulutusta vailla oleva*) ja hän opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna arviolta yli kuukauden;

Vaikka työnhakija olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, 32 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua täydentävää työnhakukeskustelua ei järjestetä, jos työnhakija opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna arviolta yli kuukauden ja on suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeisen tutkintoon johtavan, ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen.

---

41 §

Muistutus

Työvoimaviranomainen muistuttaa työnhakijaa kirjallisesti hänen menettelynsä vaikutuksesta työllistymiseen ja hänen mahdolliseen oikeuteensa saada työttömyysetuutta, jos työnhakija:

---

1) jättää saapumatta alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun tai täydentävään työnhakukeskusteluun ~~taikka kotoutumisen edistämisestä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun alkukartoitukseen~~;

---

44 §

Työnhakuvelvollisuus

Vaikka työnhakija ei ole työtön tai työttömyysuhan alainen, hänelle asetetaan työnhakuvelvollisuus, jos hän:

---

2) opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna; tai

---

47 §

Haettavien työmahdollisuuksien määrä ja tarkastelujaksoa koskevat poikkeukset

---

Ellei 1 momentista, 44 §:n 3 momentista tai 48 §:stä johdu muuta, arviolta yli kuukauden ajan 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella tuettuna opiskelevan koulutusta vailla olevan työnhakijan

työllistymissuunnitelmaan tulee sisällyttää opintojen ajalle kolmen kuukauden tarkastelujaksot, joista kunkin aikana työnhakijan tulee hakea kolmea työmahdollisuutta. Työnhakuvelvollisuuteen sovelletaan 1 momenttia sekä 44 ja 48 §:ää siitä lukien, kun työnhakijalle on järjestetty 33 §:n 2 momentissa tarkoitettu työnhakukeskustelu.

48 §

Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

Työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos:
---
3) työnhakija opiskelee 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-32 §:ssä tarkoitetulla tavalla omaehtoisia luku- ja kirjoitustaidon opintoja työttömyysetuudella tuettuna ja opinnot ovat työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla päätoimisia;
---

51 §

Asiantuntija-arvioinnit

Työvoimaviranomainen järjestää henkilöasiakkaiden osaamisen, ammattitaidon, soveltuvuuden sekä työ-, yritystoiminta- ja koulutusvaihtoehtojen selvittämiseksi:
1) osaamis- ja ammattitaitokartoituksia;
2) työkyvyn tutkimuksia ja arviointeja;
3) yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointeja; sekä
~~4) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuja alkukartoituksia; sekä~~
~~5)~~4) muita asiantuntija-arviointeja.

61 §

Työvoimakoulutuksen järjestäminen

Työvoimaviranomainen järjestää työvoimakoulutuksena:
---
3) kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~20~~26 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta, lukuun ottamatta luku- ja kirjoitustaidon opetusta.
---

82 §

Palkkatuki ammatillisen osaamisen parantamiseen

Työvoimaviranomainen voi myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen, kun työsuhteeseen palkattava työtön työnhakija:
---
4) ~~on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan oikeutettu;~~ on maahanmuuttaja, jolla on laadittu tai jolle voidaan laatia kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma; tai
---

103 §

Palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Työttömyysetuutta saavalla työnhakijalla on oikeus saada palveluun osallistumisesta aiheutuvien matka- ja muiden kustannusten korvaamiseksi tukea (*kulukorvaus*) seuraavien palveluiden ajalta:
---
2) kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-30 §:ssä tai 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu omaehtoinen opiskelu;

Työvoimaviranomainen voi myöntää kulukorvausta henkilöasiakkaalle:
1) joka osallistuu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittuun työllistymistä tukevaan palveluun; tällaisena palveluna ei pidetä osallistumista 4 luvussa tarkoitettuun alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun tai täydentävään työnhakukeskusteluun eikä 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettua työnhakijan omaehtoista työttömyysetuudella tuettua opiskelua;

106 §

Kulukorvauksen rajoitukset ja lakkauttaminen

Kulukorvausta ei makseta työvoimakoulutuksen eikä kotoutumisen edistämisestä annetun lain ~~22–24~~28-30 §:ssä ja 31 §:n 1 momentissa tarkoitetun omaehtoisen opiskelun lomajaksoilta. Korvaus maksetaan kuitenkin siltä ajalta, jona työttömyysetuutta saava työnhakija lomajakson aikana osallistuu koulutukseen kuuluvaan työssä oppimiseen tai harjoitteluun.
---

12. Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

[Uusi liitelaki]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain (897/2009) 3 a §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa (/), seuraavasti:

[Ei muutoksia muihin ehdotuksessa esitettyihin pykäliin kuin alla olevaan]

3 a §

Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät

Kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten:
1) yhteisiä henkilöstö- ja taloushallinnon tehtäviä ja muita vastaavia palvelu-, yleishallinto- ja tietohallintotehtäviä sekä antaa yleishallinnollisia ohjeita ja ohjaa niiden soveltamista elinkeino- , liikenne- ja ympäristökeskuksissa;
2) suoraan valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntämän valtionavustuksen maksamista ja takaisinperintää koskevat valtionavustuslain 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi valtionavustuslain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä;

3) erityislainsäädännön nojalla myöntämien avustusten maksamista, niiden käytön valvontaa ja takaisinperintää sekä valtion korvauksia koskevia tehtäviä siten kuin niistä erikseen säädetään.

Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävänä on:
1) vastata työvoimapalveluiden valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista;
2) seurata ja arvioida työvoimapalvelujen tuloksellisuutta ja toimivuutta sekä tuottaa niitä koskevaa tietoa;
3) hoitaa valtakunnallisia palveluja, joilla edistetään osaajien maahanmuuttoa ja työvoiman liikkuvuutta (kansainvälisen rekrytoinnin palvelut);
4) hoitaa palkkaturvan toimeenpanoon liittyvät tehtävät, joista säädetään palkkaturvalaissa (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalaissa (1108/2000);
5) hoitaa työttömyysturvalain (1290/2002) 11 luvussa sille säädetyt tehtävät;
6) hoitaa julkisiin työvoimapalveluihin sekä yritystoiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen liittyviä valtakunnallisia tieto- ja neuvontapalveluja;
7) tukea työvoimaviranomaisia työvoimapalvelujärjestelmän kehittämisessä sekä antaa työvoimaviranomaisille oikeudellista neuvontaa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (/), työttömyysturvalain, vuorotteluvapaalain (1305/2002) ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) toimeenpanossa; sekä
8) hoitaa muita kuin 1–7 kohdassa tarkoitettuja erikseen säädettyjä tai työ- ja elinkeinoministeriön määräämiä tehtäviä.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen virkamies esittelee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätettäväksi valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyjä hallintoasioita.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Nea Brandt
erityisasiantuntija

Paula Karjalainen
neuvotteleva virkamies